

ÅRSREDOVISNING 2018

GÖTEBORGS
OPERAN

Innehåll

<i>Ett gott år</i>	3
<i>På scen 2018</i>	4
Opera.....	4
Musikal.....	8
Konsert.....	10
Dans.....	12
Regional verksamhet.....	16
<i>GöteborgsOperan Skapa</i>	20
Barn och unga.....	20
Interkulturellt arbete	22
Olikheter är värdefulla	23
<i>Verksamheten i sammandrag</i>	24
<i>Möten med publiken</i>	27
I besökarnas tjänst	27
Inför föreställningar.....	29
Aktiviteter med fri entré.....	30
Nå nya och gamla målgrupper	30
GöteborgsOperan och omvärlden.....	31
<i>GöteborgsOperan som samhällsaktör</i>	33
Samarbeten lokalt och regionalt	33
Internationella samt nationella samarbeten	34
<i>Medarbetare</i>	36
Organisation	36
Arbetsmiljö	37
Samverkan.....	38
Hälsa.....	38
Jämställdhet och mångfald	39
Internkommunikation.....	39
Modernt och effektivt IT-stöd	40
Övrig utveckling	40
<i>Miljö och hållbarhet</i>	41
Operauppsättning som miljöprojekt	41
Sparar på jordens resurser	41
Grön restaurang	42
Externa samarbeten.....	42
<i>Förvaltningsberättelse</i>	43
<i>Revisionsberättelse</i>	62
<i>Granskningsrapport</i>	64
<i>Hållbarhetsrapport</i>	66

Ett gott år

Kultur berikar och lockar. Förfärar och berör. Övrraskar i vardagen och stärker demokratin. Kultur är en lisa, oavsett om man vill förstå verkligheten lite bättre eller vila en stund från den.

Under året har vi fokuserat mer än någonsin tidigare på att vår närvaro i Västra Götaland ska synas. Publik på orter runt om i regionen har fått uppleva en bred repertoar med allt ifrån en fullskalig orkesterkonsert, en komisk opera-dubbel och en starkt berörande musikal, till konserter i intimare format.

På den internationella arenan har vi medverkat i flera samproduktioner och vårt prisade danskompani har bemötts med jubel när de turnerat i Europa och Kina. Genom att vara Europas ledande kompani för samtida dans ger GöteborgsOperans Danskompani lyskraft åt Västra Götaland.

Kvaliteten har bekräftats genom en rad priser och utmärkelser. I början av året fick Danskompaniet ta emot både Svenska Teaterkritikers Förenings danspris och Scenkonstgalans Årets magi-pris. Vår solist Katarina Karnéus utsågs till hovsångerska och fick motta Svenska Dagbladets Operapris för sin makalösa Norma. Den nya grafiska profil som lanserades 2017 har fortsatt att vinna priser, och många nya stipendiater har utsetts bland våra anställda konstnärer.

I november sjösatte vi vår största satsning någonsin – Richard Wagners *Nibelungens ring*. Med vår uppsättning av denna milstolpe i musikhistorien arbetar alla avdelningar för att hitta nya lösningar för hållbar scenkonst – ett helhetsgrepp som är unikt i världen. Satsningen har rönt stor uppmärksamhet både inom Sverige och internationellt. Precis som sig bör har det miljövänliga perspektivet diskuterats, och de internationella recensenterna har varit lyriska.

GöteborgsOperan – både de fysiska rummen och scenkonsten – ska vara välkomnande för alla. Därför har vårt redan vitala arbete med att öka tillgängligheten utvecklats ytterligare. Avdelningen Skapa är i dag integrerad i organisationen och arbetar inom tre fokusområden: barn och unga, interkulturellt arbete samt skapande utifrån

att olikheter är värdefulla. År 2018 spände repertoarens bredd från en opera med 200 medverkande på Stora scenen, till workshops inom alla genrer.

Under 2018 har vi fortsatt, och fått positiv uppmärksamhet för, det självvranssakande arbete vi inledde i och med me too-rörelsen. Det har överlag varit ett år då vi sett över och styrt upp interna policies och rutiner. Även en ny mötesstruktur och ett nystartat forum för chefer är led i arbetet att utveckla och förbättra de interna processerna. Försommaren 2018 gjordes en förändring i ledningsstruktur och organisation som syftade till att bättre kunna möta framtida utmaningar, ge mer tid till konstnärligt arbete samt öka bolagets stabilitet. I slutet av året lade vi också grunden till en ny strategi för GöteborgsOperan.

Genom en helhetssyn på scenkonst berikar GöteborgsOperan människors liv på djupet. Sett till publiksiffror, intäkter och konstnärliga framgångar blev 2018 ett år då vi berörde ännu fler personer än tidigare år. År 2018 nådde vi våra näst bästa publiksiffror sedan invigningen 1994, och nio av tio besökare planerar att komma tillbaka inom ett år. Att vårt breda utbud uppskattas är glädjande och betryggande. Det är ett kvitto på både vår relevans och vår konstnärliga höjd.

Christina Björklund, vd

På scen 2018

OPERA

I övergången från 2017 spelades *Norma* av Vincenzo Bellini (premiär i december 2017). *Bel canto*, "vacker sång", har gett namn åt en hel operastil och *Norma* är kronan bland *bel canto*-operorna. I uppsättningen följdes kompositörens intentioner med en mörkare sopran i titelrollen Norma och en ljus, lätt sopran, istället för en mezzosopran, som hennes unga rival Adalgisa. Solisterna Katarina Karnéus (Norma) och Ida Falk Winland (Adalgisa) erhöll senare Svenska Dagbladets Operapris respektive Tidskriften OPERAs pris för gestaltningen av sina roller. Produktionen kom från Théâtre des Champs-Élysées i Paris och sjöngs på italienska med svensk översättning på textmaskin.

Operaåret 2018 fortsatte med premiär i februari på *Ariadne på Naxos* av Richard Strauss. Uppsättningen var en samproduktion med Opera North, Storbritannien. I *Ariadne på Naxos* fick publiken en doft av Fellini-film à la 1950-tal med filmstjärnor, gycklare och målade kulisser. Verket sjöngs på tyska med svensk och engelsk översättning på textmaskin. Premiären direktsändes i Sveriges Radio.

Den 23 mars återkom en gammal bekant, *Barberaren i Sevilla* av Gioachino Rossini. För första gången i Göteborg sjöngs Rosinas roll som den är skriven, för en koloraturmezzo. Föreställningen sjöngs på italienska med både svensk och engelsk översättning på textmaskin.

I april var det dags för nästa premiär, *Boris Godunov* av Modest Musorgskij. Denna uppsättning spelades i urversionen, som 1869 chockade den ryska censuren. Regissören Peter Konwitschnys tolkning blev en uppsättning med stark kritik mot konsumtionssamhället och dagens politiska klimat. För att vara så äkta som möjligt och trogen partituret vad gäller orkesterklängen, hyrdes riktiga kyrkklockor in. Föreställningen sjöngs på ryska med svensk och engelsk översättning på textmaskin. Premiären direktsändes i Sveriges Radio.

September bjöd på en nypremiär av *Madame Butterfly*, av Giacomo Puccini. Regissören, den 85-åriga legendaren Yoshi Oida, tolkade denna tragedi om mänskliga relationer och internationella maktspel med stark japansk äkthet. Liksom vid premiären 2016, valde GöteborgsOperan att spela verket i en tidigare version (Brescia) än den oftast förekommande. Föreställningen sjöngs på italienska med svensk och engelsk översättning på textmaskin.

Därefter hade *Rhenguldet* premiär, det första verket i *Nibelungens ring* av Richard Wagner – de övriga verken sätts upp de kommande tre åren. Berättelsen inleds med att den ondskefulle Alberich stjälar guldets från floden Rhens botten, och han vet att den som smider en ring av guldets och avsvärjar sig kärlek får makt över världen. Här börjar en nedåtgående spiral av mord, maktmissbruk, industrialism och miljöförstöring. GöteborgsOperan har länge prioriterat miljöfrågor och anses vara en föregångare i branschen. Med "Ringens" görs hållbarhet till en aktiv del också i de konstnärliga valen (läs mer under *Miljö och hållbarhet*). Föreställningen sjöngs på tyska med svensk och engelsk översättning på textmaskin och premiären direktsändes i Sveriges Radio.

Hösten 2018 gjorde GöteborgsOperan en beställning på ett nytt operaverk av kompositören Paula af Malmborg Ward och Kerstin Perski, dramatiker, librettist och författare. Arbetsnamnet är "Mytomania" och verket har urpremiär våren 2021.

NORMA

MUSIK Vincenzo Bellini
LIBRETTO Felice Romani
DIRIGENT Giancarlo Andretta
REGI OCH SCENOGRAFI Stéphane Braunschweig
ISCENSÄTTNING Georges Gagneré
KOSTYMDESIGN Thibault Vancraenenbroeck
LJUSDESIGN Marion Hewlett
KOREOGRAFI Johanne Saunier
Premiär 2 december 2017

ARIADNE PÅ NAXOS

MUSIK Richard Strauss
LIBRETTO Hugo von Hofmannsthal
DIRIGENT Patrik Ringborg
REGI Rodula Gaitanou
SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN George Souglides
LJUSDESIGN Simon Corder
KOREOGRAFI Victoria Newlyn
Premiär 3 februari

BARBERAREN I SEVILLA

MUSIK Gioachino Rossini
LIBRETTO Cesare Sterbini
efter Pierre Augustin Caron Beaumarchais komedi
DIRIGENT Henrik Schaefer/Nick Davies
REGI David Radok (originaluppsättning)
REGI Andreas Björklund (nypremiär)
SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN Ivan Theimer
LJUSDESIGN Torkel Blomkvist
KOREOGRAFI Håkan Mayer (originaluppsättning)
KOREOGRAFI Lina Räftegård (nypremiär)
Nypremiär 24 mars

BORIS GODUNOV

MUSIK Modest Musorgskij
 LIBRETTO Modest Musorgskij
 efter Alexander Pusjkins drama
 DIRIGENT Leo Hussain
 REGI Peter Konwitschny
 ASSISTERANDE REGISSÖR Annika Nitsch
 SCENOGRAF OCH KOSTYMDESIGNER
 Timo Dentler och Okarina Peter
 LJUSDESIGNER Olaf Lundt
 Premiär 21 april

MADAME BUTTERFLY

MUSIK Giacomo Puccini
 LIBRETTO Luigi Illica och Guiseppe Giacosa
 DIRIGENT Henrik Schaefer
 REGI Yoshi Oida
 SCENOGRAFI Tom Schenk
 KOSTYMDESIGN Thibault Vancraenenbroeck
 LJUSDESIGN Fabrice Kebour
 ASSISTERANDE REGISSÖR
 Annika Lindqvist och Joachim Ottosson
 Nypremiär 1 september

RHENGULDET

MUSIK OCH TEXT Richard Wagner
 DIRIGENT Evan Rogister
 REGI Stephen Langridge
 SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN Alison Chitty
 LJUSDESIGN Paul Pyant
 RÖRELSEINSTRUKTÖR Annika Lindqvist
 Premiär 17 november

MUSIKAL

Musikalen *The Phantom of the Opera* med premiär i september 2017, fortsatte att spelas till och med 20 maj 2018 och framfördes på engelska med svensk text på textmaskin.

Den 22 september 2018 var det så dags för premiär på säsongens stora musikalproduktion, Disneys *Ringaren i Notre Dame*, i samarbete med Fredericia Teater i Danmark. *Ringaren i Notre Dame* är en mörk historia om kärlek och hjältemod, ett hisnande äventyr om vad det innebär att vara en hjälte. Esmeraldas och Quasimodos äventyr och deras tragiska livsöden blev en intensiv musikalupplevelse. Scenografin är högteknologisk och en utmaning, den ger en närmast filmisk känsla av att befinna sig på plats i katedralen Notre Dame, omgiven av Paris myllrande gator.

Något helt nytt som publiken erbjöds i denna musikal, var möjligheten att få sitta med på scenen. De fick inta en roll som tysta kyrkobesökare klädda i kåpor och samtidigt vara åskådare, helt inneslutna i dramats mitt, vilket var mycket populärt hos publiken.

Ringaren i Notre Dame framförs på svenska med svensk och engelsk text på textmaskin och spelas till och med 6 april 2019.

Årets julmusikal var *En julsaga*, en nypremiär baserad på Charles Dickens klassiska berättelse. I GöteborgsOperans

uppsättning omvandlades Dickens historia till en musikal fylld av humor, medmänsklighet och ett och annat läskigt spöke. Här blandades dickenskt 1800-tal med färgsprakande festkarneval, Barry White med *Oliver Twist* och stilla snöfall med blinkande disko. En hjärtevärmande julmusikal för hela familjen där texten framfördes på svenska.

På regional turné 2018 spelades *Mitt livs berättelse*, en gripande hyllning till vänskap som formar våra liv. Musikalen, producerad för bygdegårdar samt GöteborgsOperans Lilla scen och Skövdescenen, är en hyllning till livet. En musikalisk resa som påminner oss om lyckan i att vara olika, och om vikten av vänskap. Alvin och Thomas växte upp som bästa vänner men livet förde dem åt olika håll. Genom tid och rum återförenas de, och återupplever den berg-och-dalbana som deras vänskap utvecklades till, med gemensamma äventyr, uppslitande osämjor och innerlig försoning.

Prisbelönta *Mitt livs berättelse* (*The story of my life*) hade urpremiär i Toronto 2006 och Broadwaypremiär 2009. I GöteborgsOperans uppsättning översattes den engelska texten och framfördes på svenska. Föreställningen med två sångare och tre musiker blev en uppskattad och berörande föreställning för publik i regionen såväl som i Göteborg och Skövde (se *Regional verksamhet*).

THE PHANTOM OF THE OPERA

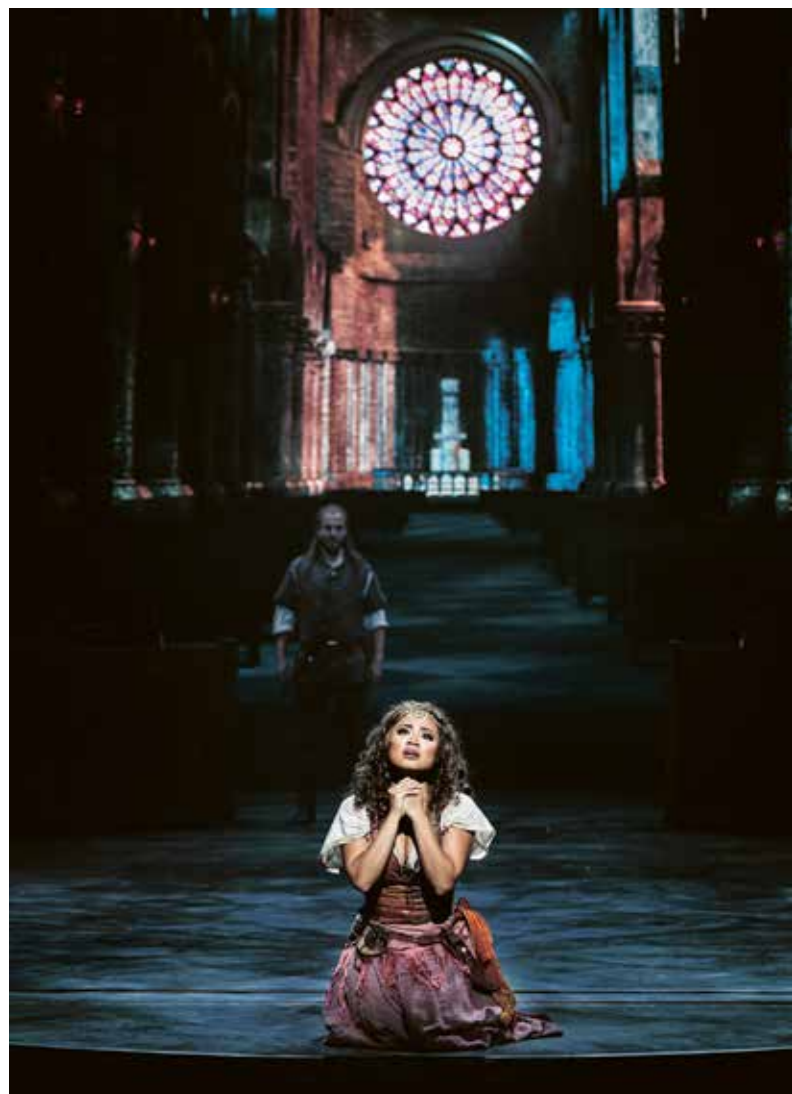
MUSIK Andrew Lloyd Webber
 MANUS Richard Stilgoe och Andrew Lloyd Webber
 SÅNGTEXTER Charles Hart, Richard Stilgoe
 DIRIGENT
 Nick Davies/Bjorn Dobbelaere/ Cathrine Winnes
 REGI Tiina Puumalainen
 SCENOGRAFI Teppo Järvinen
 KOSTYMDESIGN Marjaana Mutanen
 LJUSDESIGN Teemu Nurmelin
 KOREOGRAFI Osku Heiskanen
 LJUDESIGN Andreas "Stanley" Lönnquist, Sakari Kiiski
 Premiär 23 september 2017

DISNEYS RINGAREN I NOTRE DAME – MUSIKALEN

Baserad på romanen av Victor Hugo
 och sånger från Disneys film
 MUSIK Alan Menken
 TEXT Stephen Schwartz
 MANUS Peter Parnell
 SVENSK ÖVERSÄTTNING Fredrik Fischer, Linnea Sjunnesson
 MUSIKALISK LEDARE OCH DIRIGENT Alexander Hanson
 DIRIGENT Bjorn Dobbelaere/Marie Rosenmir/Lars Kvensler
 REGI Thomas Agerholm
 SCENOGRAFI OCH LJUSDESIGN Benjamin La Cour
 ORIGINALKOREOGRAFI Lynne Kurdziel Formato
 ASSISTERANDE KOREOGRAF Kristen Brooks Sandler
 VIDEODESIGN Thomas Agerholm, Benjamin La Cour
 och Jakob Bønsdorff Eriksen
 KOSTYMDESIGN Anna Juul Holm och Lotte Blichfeldt
 LJUDESIGN Andreas Renhorn
 Premiär 22 september

EN JULSAGA

IDÉ OCH MANUS Tobias Ahlsell, David Lundqvist,
 Anders Wängdahl
 DIRIGENT Josef Rhedin
 MUSIKALISKT ANSVARIG Mats Sköldberg
 REGI Erik Ståhlberg
 SCENOGRAFI OCH VIDEODESIGN Katrin Pettersson
 KOSTYM- OCH MASKDESIGN
 Anna Carlberg, Therese Schimmelsohn
 VIDEO- OCH LJUSDESIGN Niklas Elfvingren
 BILDFRAMTAGNING OCH VIDEODESIGN Ludde Falk
 LJUDESIGN Andreas Renhorn
 KOREOGRAFI Cynthia Kai
 Nypremiär 13 december

KONSERT

Konsertåret inleddes traditionsenligt med den uppskattade *Trettondagskonsert med bal*, en glittrande kväll med musik, dans, mat och dryck. Publiken fick lyssna till en skraddarsydd konsert, en hyllning till den 100-års jubilerande Leonard Bernstein, för att sedan dansa till ett wienerkapell och storband på Stora scenen, som förvandlats till stadens största dansgolv.

På internationella kvinnodagen, 8 mars, gav Göteborgs Operans Orkester konserten *Ljusning*. En varierad orkesterkonsert med musik av kvinnliga kompositörer som Ethel Smyth, Elfrida Andrée och Alma Mahler.

Vid säsongspresentationen i maj och senare under Göteborgs Kulturkalas i augusti, fick publiken smakprov ur den kommande säsongen.

Konserten *Birgit Nilsson 100 år*, den 17 maj, var en storartad hyllning till Göteborgs Operans gudmor som detta datum skulle ha fyllt 100 år. Det firade Göteborgs Operan med en riktig galakonsert där vi hade lyckats locka till oss åtta svenska operasångare i toppklass. Birgit Nilssons paradnummer av Verdi, Wagner, Puccini och Strauss framfördes av Nina Stemme, Katarina Dalayman, Christina Nilsson, Iréne Theorin, Elisabeth Strid, AnnLouise Lögd Lund, Annalena Persson och Matilda Paulsson tillsammans med Göteborgs Operans orkester och kör. Konsertens internationellt hyllade sångerskor har alla inspirerats av föregångaren. Föreställningen direktsändes i SVT och i Sveriges Radio.

I juni var det ånyo dags för ett lyckat koncept; filmvisning med livemusik. Denna gång visades *Amadeus* av Milos Forman. Filmmusiken av Wolfgang Amadeus Mozart framfördes live av Göteborgs Operans orkester och kör.

Efter sommaruppehållet gavs konserten *Sommarnätter*, som gick på turné på ett par spelplatser i regionen (se *Regional verksamhet*).

I oktober bjöd Göteborgs Operan på två stora konsertverk; *Klockorna* och *Carmina Burana*, komponerade av Sergej Rachmaninov respektive Carl Orff. Göteborgs Operans kör, orkester och solister medverkade. *Klockorna* sjöngs på ryska och *Carmina Burana* sjöngs på latin, båda med svensk översättning på textmaskin.

Den 23 november konserterade Göteborgs Operans Orkester tillsammans med vår solist och hovsångerska Katarina Karnéus i *Höstglöd* på Stora scenen. Programmet innehöll verk av Musorgskij, Tjajkovskij och sånger av Sibelius. Under kvällen mottog Katarina Karnéus Svenska Dagbladets Operapris 2018.

Damkörskonserten *Häxor, hjältinnor, listiga kvinnor*, representerades på Lilla scenen vid ett tillfälle i november. Detta program var från vårens turné i regionen (se *Regional verksamhet*).

Under året har konserter i det mindre formatet framförts i foajén. 8 december fick julshoppande publik Nordstan lyssna till Göteborgs Operans orkester och sångare som framförde populär julmusik (läs mer under *Möten med publiken*). Foajékonserterna innehöll ett varierat program med kompositörer som till exempel Louise Farrenc, Francis Poulenc, Ika Peyron och Leonard Bernstein, och framfördes mestadels av Göteborgs Operans musiker och sångare.

Vid invigningen av sommarens utställning i foajén om tenoren Jussi Björling, hölls en foajékoncert med de mest uppskattade svenska sångerna ur Jussi Björlings repertoar.

TRETTONDAGSKONSERT MED BAL

DIRIGENT Anna-Maria Helsing
 REGISSÖR Mia Nerenius
 LJUS & SCENBILD Niklas Elfvengren
 5 januari

LJUSNING

DIRIGENT Ruut Kiiski
 8 mars

SÄSONGSKONSERT

DIRIGENT Anja Bihlmaier
 9 maj

BIRGIT NILSSON 100 ÅR

DIRIGENT Kjell Ingebretsen
 KONFERENCIER Göran Gademan
 17 maj

AMADEUS LIVE

DIRIGENT Dirk Brossé
 8–10 juni (3 filmvisningar)

GÖTEBORGS KULTURKALAS 2018

DIRIGENT Anja Bihlmaier
 15–16 augusti (2 konserter)

KLOCKORNA & CARMINA BURANA

DIRIGENT Karen Kamensek
 19 och 21 oktober

HÖSTGLÖD

DIRIGENT Anna-Maria Helsing
 23 november

GÖTEBORGSOPERAN I NORDSTAN

DIRIGENT Lars Kvensler
 presentatör Fredrik Jakobsson
 8 december

FOAJÉKONSERTER

20 januari, 7 februari, 24 februari, 15 mars, 24 mars, 7 april,
 22 april, 5 maj, 12 maj, 26 juni, 18 augusti, 13 oktober, 24
 november, 2 december

Fler konserter under *Regional verksamhet*.

DANS

2018 inleddes med en världspremiär, S&S. Första delen, *As it were*, skapades av den kinesisk-tibetanske koreografen Sang Jijia. Hans första verk, skapat direkt för Göteborgs Operans Danskompani, handlade om mänsklig kommunikation. Om glädjen i att nå fram med sitt budskap men också om allt som går förlorat och missförstås.

Andra delen, *Autodance* skapat av israeliska koreografen Sharon Eyal, ställde i sitt tema motsatser mot varandra; extravagant och minimalistiskt, kollektivt och individuellt, privat och allmänmänskligt. *Autodance* var Sharon Eyals andra verk för Göteborgs Operans Danskompani och här integrerades sömlöst dans, techno och teknik.

Nästa dansproduktion, *Dust to dust*, var ytterligare en världspremiär med det första av verken koreograferat direkt för GO Danskompani; *Stoic* av den prisade koreografen Sidi Larbi Cherkaoui och Sverige premiär för det andra verket, *Solo echo* av den eftertraktade koreografen Crystal Pite.

Stoic, i den marockansk-belgiske koreografen Sidi Larbi Cherkaouis bild, utspelar sig i ett enormt bibliotek där tiden verkar ha stannat, inget kommer någonsin att förändras. Hit kommer självupptagna och bekräftelsesökande människor som fyller sina liv med saker och beroende i jakten på inre frid. Men mest av allt längtar de efter att bli förstådda. Musiken framfördes live från scenen. Arabisk sång, kongolesisk musik och japanska slagverk vävdes samman av kompositören Felix Buxton från house-duon Basement Jaxx.

I *Solo echo* stod kärlek, förlust och acceptans i centrum. Verket *Solo echo* skapade den kanadensiska koreografen Crystal Pite ursprungligen för Nederlands Dans Theater (2012), där hon är huskoreograf. Dansarnas rörelser symboliserade och fångade livets förgänglighet och förluster, och vår acceptans av dem. Koreografin utgick från en dikt av poeten Mark Strand, *Lines of Winter*, till ackompanjemang av två sonater för cello och piano av Johannes Brahms.

Direkt efter en av föreställningarna av *Dust to dust*, bjöds publiken in till eftersnack med dansarna. Publiken fick då möjlighet att ställa frågor om föreställningen och dela sina tankar och intryck av föreställningen. Moderator var Katrín Hall, konstnärlig chef för Göteborgs Operans Danskompani.

På Kulturkalaset (augusti 2018) presenterades kommande danssäsong av Katrín Hall tillsammans med föreställningen *Untitled Black* av Sharon Eyal.

I september medverkade danskompaniet i ett marknadsföringsevent för nytilkomna studenter på Världskulturmuseet.

Läs mer om Danskompaniets internationella framgångar under *Internationella samt nationella samarbeten*.

Under 2018 tog Göteborgs Operan emot två dansgästspel, Spaniens Nationalkompani med dansverket *Carmen* samt Nederlands Dans Theater, med fyra korta dansverk, under dans- och teaterfestivalen i augusti (se *Internationella samt nationella samarbeten*).

S & S

AS IT WERE

KOREOGRAFI Sang Jijia
KOMPOSITÖR/LJUDESIGN Dickson Dee (CASH)
SCENOGRAFI Leo Cheung
KOSTYMDESIGN k@Fing Pop
LJUDESIGN David Stokholm

AUTODANCE

KOREOGRAFI Sharon Eyal
MEDSKAPARE Gai Behar
KOMPOSITÖR Ori Lichtik
KOSTYMDESIGN/ASSISTERANDE KOREOGRAF Rebecca Hytting
LJUDESIGN Alon Cohen
Världspremiär 3 mars

3D

THESE PARTS WE CANNOT HOLD

KOREOGRAF Lea Elizabeth Ved (Kungliga Baletten)
KOSTYMDESIGNER Jeanette Stener
LJUDESIGNER Joakim Brink
SCENOGRAF Thomas Johansson

ROSY RETROSPECTION

KOREOGRAF Dorotea Saykaly (GöteborgsOperan)
KOSTYMDESIGNER Jérôme Delbey
LJUDESIGNER Joakim Brink
SCENOGRAF Thomas Johansson

VERMILLION EVER AFTER ...

KOREOGRAF Sarah Bellugi-Klima (Skånes Dansteater)
KOSTYMDESIGNER Åsa Gjerstad
LJUDESIGNER Joakim Brink
SCENOGRAF Thomas Johansson
Världspremiär 20 april

DUST TO DUST**STOIC**

KOREOGRAFI, KOMPOSITÖR Sidi Larbi Cherkaoui
 SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN Hans Op de Beeck
 MUSIKANSVARIG Felix Buxton
 LJUSDESIGN David Stokholm
 KOREOGRAFASSISTENT Shawn Fitzgerald Ahern
 MUSIK SAMT FRAMFÖRANDE LIVE Kaspy N'dia, Mohammed El Arabi-Serghini, Samy Bishai, Gabriele Miracle, Tsubasa Hori
 Världspremiär

SOLO ECHO

KOREOGRAFI, KOSTYMDESIGN Crystal Pite
 INSPELAD MUSIK Johannes Brahms
 (framförd av Yo-Yo Ma och Emanuel Ax)
 INSTUDERING Eric Beauchesne
 SCENOGRAFI Jay Gower Taylor
 KOSTYMDESIGN Joke Visser
 LJUSDESIGN Tom Visser
 ASSISTERANDE LJUSDESIGNER Loes Schakenboes
 Sverigepremiär
 Premiär 12 oktober

GÖTEBORGS KULTURKALAS**UNTITLED BLACK**

KOREOGRAFI Sharon Eyal
 KOREOGRAFI Gai Behar
 KOMPOSITÖR Ori Lichtik
 LJUSDESIGN Avi "Bambi" Yona Bueno
 KOSTYMDESIGN Maayan Goldman
 17 augusti

CARMEN (GÄSTSPEL)

KOREOGRAFI Johan Inger
 14-16 juni

NEDERLANDS DANS THEATER (gästspel)**SINGULIÈRE ODYSSEE**

KOREOGRAFI Paul Lightfoot och Sol Leon
WOKE UP BLIND

KOREOGRAFI Marco Goecke

THE STATEMENT

KOREOGRAFI Crystal Pite

SHOOT THE MOON

KOREOGRAFI Sol Leon och Paul Lightfoot

25-26 augusti

(för mer information om team vid gästspelen, se opera.se)

REGIONAL VERKSAMHET

"GöteborgsOperan har ett uppdrag att ge regionens invånare tillgång till opera, dans och musikal. På föreställningarna i regionens bygdegårdar uppstår en särskild kontakt mellan produktionsteam, artister och publik. Det blir möten fyllda av förväntan och värme.

Irene Turegård parkerar den lilla lastbilen på gårdsplanen framför bygdegården i Saleby, elva mil nordost om Göteborg. Irene arbetar som påklädare och skraddare på GöteborgsOperan men på turné ansvarar hon dessutom för rekvisita, kostym och mask. På passagerarplats sitter Frida Fridell – belysningsmästare på GöteborgsOperans ljusavdelning – som på turné dessutom får rycka in som scenmästare. Lastbilens utrymme på tolv kubikmeter är fyllt av kulisser och stora lådor på hjul noga packade med lampor, verktyg, ljudförstärkning, rekvisita, speglar och smink. En tvättmaskin får också plats. Ljudteknikern Larry Geszti svänger in på gårdsplanen strax efter. Thomas Johansson, tekniskt ansvarig för GöteborgsOperans regionala verksamhet och turnéledare, ansluter i egen bil från Skövde. Om fem timmar ska en Broadwaymusikal spelas här: den intima föreställningen *Mitt livs berättelse*.

(---)

Nu börjar publiken anlända. Efter att ha köpt fikabiljett och hängt av sig ytterkläderna i kapprummet slår de sig ner på de utställda stolarna. Ett sorl stiger i rummet.

Musikerna tar plats på scenen. Junghyun stämmer

cellon. Rosa tar några toner på klarinetten och Per känner lite på pianot. Sorlet lägger sig. Luften andas av förväntan. Ordförande Maria hälsar alla välkomna till Saleby bygdegård. Hon passar också på att nämna luciafirandet som står på tur som nästa aktivitet i bygdegården.

Iklädd orange dunjacka gör Mattias entré i rollen som Thomas Weaver. Föreställningen kan börja!"

(Ur reportaget *När Operan kom till Saleby*, Tidningen Birgit nr 2 2018)

2018 turnerade två musikteaterföreställningar i regionen. I januari-mars 2018 spelades *Kärlek på lur*, en komisk operadubbel (*La Serva Padrona* och *The Telephone*), på Lilla scenen GöteborgsOperan, GöteborgsOperans Skövdescen, Borås Stadsteater, Dergårdsteatern i Lerum, Folkets Hus i Ulricehamn, Vara konserthus, Rosers Salonger i Skara samt på Kulturbruket på Dal i Mellerud. Föreställningen sjöngs på svenska och var en repris från 2014. Under 2018 spelades femton föreställningar, nu med nya solister.

Mitt livs berättelse av Neil Bartram hade premiär på Skövdescenen i oktober. Produktionen, som är en gripande hyllning till vänskap som formar våra liv, hade urpremiär i Toronto 2006 och Broadwaypremiär 2009. Föreställningen sjöngs på svenska och efter premiären och tre efterföljande föreställningar i Skövde, spelades den även i Berg,

Saleby, Södra Råda och Hjärtum samt fyra föreställningar på GöteborgsOperans Lilla scen. Därefter gick *Mitt livs berättelse* ut på turné igen till Ryda, Bokenäs, Sätilla, Hålanda, Moholm och Grolanda.

Regionen gästades även med ett flertal konserter under 2018.

Häxor, hjältinnor, listiga kvinnor var en konsertproduktion med GöteborgsOperans damkör på turné i mars. Konserten gavs på Skövdescenen samt i Karlsborg, Gullspång och Alingsås. Senare bjöd damkören på ytterligare ett tillfälle på GöteborgsOperans Lilla scen. Det var en konsert fylld av kraftfulla stycken ur operalitteraturen med musik från Verdi, Wagner och Puccini till Nystroem och Britten.

Lördagskonserter arrangerades för trettonde säsongen. 2018 gavs sex konserter med stor publikuppslutning och intresse.

Inom ramen för *Scensommarkonsert* gavs sex konserter med fyra solister samt pianist. Smakprov och presentation ur säsongens repertoar blandades med andra pärlor. Premiären ägde rum 9 augusti på Skövdescenen. Därefter följde turné till Lidköping, Ulricehamn, Strömstad, Vänersborg och Alingsås. Konserterna hade fri entré och var mycket uppskattade inslag i scensommaren.

GöteborgsOperans Orkester följde upp förra årets succé med en ny turné med *Sommarnätter*, en konsert fylld av nordisk romantik. Två konserter spelades, i Skövde och Trollhättan, i slutet av augusti. Programmet innehöll bland annat verk av Hugo Alfvén, Jean Sibelius och Robert Schumann. Den sistnämnda med fyra av orkestrens egna valthornister som solister.

Jul i vårt Hus fyllde Skövdescenen i december. Då spelades tre fullsatta julkonserter med operans artister samt anordnades musikverkstad för barn i åldrarna 6-8 och 9-11 år.

Förutom egna produktioner har samarbeten och gästspel i olika former ägt rum.

Sex *Lunchkonserter* arrangerades i samarbete med TeaterVännerna i Skaraborg.

I mars gästspelade Smålands Musik & Teater med *Vem behöver en skatt?*, en nyskriven opera för barn.

Kom inte hit! var ett gästspel med Man Must Sing. Tre föreställningar gavs i Skövde i samarbete med SLA (Skaraborgs Allehanda). Den nyskrivna kammaroperan *Kom inte hit!* är baserad på verkliga levnadsöden och skildrar tre människors kamp mot systemet och deras desperata längtan efter att få vara tillsammans. Den framfördes av de tre sångarna i Man Must Sing samt musikertrion Trio Carelia. Operan hade urpremiär på Atalante den 11 oktober 2018.

KÄRLEK PÅ LUR

LA SERVA PADRONA

MUSIK Giovanni B Pergolesi

LIBRETTO Gennaro A Frederico efter en pjäs av J A Nelli.

SVENSK ÖVERSÄTTNING Karin Bartosch

MUSIKALISK LEDNING Joakim Kallhed

REGI Mattias Ermedahl

SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN Gunnar Ekman

LJUSDESIGN Joakim Brink

THE TELEPHONE

MUSIK Gian Carlo Menotti

LIBRETTO Gian Carlo Menotti

SVENSK ÖVERSÄTTNING Nils Castegren

MUSIKALISK LEDNING Joakim Kallhed

REGI Maria Ringblom Hjertner

SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN Gunnar Ekman

LJUSDESIGN Joakim Brink

Nypremiär 25 januari

MITT LIVS BERÄTTELSE

MUSIK Neil Bartram

SÅNGTEXTER Neil Bartram

MANUS Brian Hill

ÖVERSÄTTNING Elsa Fryklund

MUSIKALISK LEDNING Per Larsson

REGI Victoria Brattström

SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN Karin Dahlström

LJUSDESIGN Anna Wemmert

Premiär 26 oktober

HÄXOR, HJÄLTINNOR, LISTIGA KVINNOR

GöteborgsOperans damkör
20 mars (Skövde), 22 mars (Karlsborg), 23 mars (Gullspång),
25 mars (Alingsås), 24 nov (GöteborgsOperans Lilla scen)

LÖRDAGSKONSERTER

Skövdescenen
17 februari, 17 mars, 21 april, 15 september, 20 oktober,
10 november

SCENSOMMARKONSERT

ACKOMPANJATÖR Anders Ottosson
PRESENTATÖR Göran Gademan
Premiär 9 augusti på Skövdescenen, 15 augusti (Lid-
köping), 16 augusti (Ulricehamn), 20 augusti (Strömstad),
24 augusti (Vänersborg), 27 augusti (Alingsås)

SOMMARNÄTTER

DIRIGENT Gregor Bühl
25 augusti (Trollhättan), 26 augusti (Skövde kulturhus)

JUL I VÅRT HUS

Skövdescenen
JULKONSERT (3 repriserande föreställningar)
Barnens musikverkstad (2 workshops för barn)
15 december

LUNCHKONSERTER

Skövdescenen
27 februari, 27 mars, 24 april, 25 september, 30 oktober,
20 november

VEM BEHÖVER EN SKATT?

Skövdescenen
Gästspel från Smålands Musik & Teater, 7-9 mars

KOM INTE HIT

Skövdescenen
Gästspel med Man Must Sing (sång) och
Trio Carelia (musik),
TONSÄTTARE Daniel Fjellström
LIBRETTO Vanja Hamidi Isacson
REGI Gunilla Johansson Gyllenspetz
3 föreställningar 14-16 november

GöteborgsOperan Skapa

GO Skapa har deltagande och delaktighet som grund i sina projekt. Scenkonst ska skapas med, för och av ett brett spektrum av människor. Det innebär produktioner och aktiviteter för alla åldrar, nybörjare och scenkonstlärare, etablerade svenskar och nyanlända, professionella och amatörer samt deltagare med olika förmågor och förutsättningar. Alla projekt är en del av ett långsiktigt utvecklingsarbete.

Årets stora produktion för Skapa var operan *Monstret i labyrinten* som samlade omkring 200 medverkande, varav cirka 170 var sångare i olika åldrar och 25 var unga musiker. Den yngsta medverkande i ensemblen var nio år och den äldsta var 87 år. Därutöver deltog även några av GöteborgsOperans sångare och musiker. *Monstret i labyrinten* är komponerad av den brittiske kompositören Jonathan Dove på uppdrag av Londonsymfonikerna, Berlinfilharmonikerna och Festivalen i Aix-en-Provence (urpremiär i Berlin 2015). Berättelsen är från den grekiska mytologin och handlar om det hemska monstret Minotaurus som måste besegras.

Barn och unga

Miniscen

Miniscen är namnet på GöteborgsOperans opera-, musikal- och dansuppsättningar i litet format, med möjlighet att turnera i regionen. Ofta, men inte alltid, riktar sig Miniscen till en yngre publik. Miniscenerna har fri entré i syfte att öka barnens möjligheter att delta i kulturlivet. Under 2018 spelades *Borta eller hemma*, en musiksaga om att hitta hem. Musiken har komponerats av en av GöteborgsOperans orkestermedlemmar. Denna uppskattade föreställning var en repris från 2016. I maj repriserades barnföreställningen *Världens Bästa Tårta* på Lilla scenen. En berättelse med sång, musik och dans.

Barnkör och ungdomskör

GöteborgsOperan har flera organiserade körer inom Skapas verksamhet. I barnkören sjunger barn mellan 9 och 12 år, medan ungdomskören vänder sig till åldrarna 12–19 år. Ungdomskören kallades tidigare Diskantkören och från och med namnbytet hösten 2018 delas den in i en yngre (12–16 år) och en äldre (16–19 år) grupp. Detta är ett sätt för att få fler killar att stanna kvar i kören under och efter målbrottet, eftersom den äldre gruppen sjunger i stämmorna sopran, alt, tenor och bas.

GöteborgsOperan vill förutom gemenskapen och sångarglädjen ge barnen och ungdomarna scenisk erfarenhet och möjlighet att sjunga i professionella miljöer och sammanhang. Sammanlagt kommer cirka 100 barn och ungdomar till GöteborgsOperan varje vecka för att sjunga. Under året har auditions genomförts med 69 sökande till barnkören och med 161 sökande till ungdomskören. Återväxten kan därmed anses vara god.

Under året har körerna medverkat i flera produktioner: *Drömmar om havet* – konsert i februari med Barnkören på Lilla scenen, *Carmina Burana* – ungdomskörerna medverkade i produktionen i oktober på Stora scenen, och *En julsaga* – barnkören medverkade vid samtliga sju föreställningar på Stora scenen. Ungdomskören yngre, medverkade även vid *Julevent i foajén* vid två tillfällen och både barn- och ungdomskörerna var med i *Monstret i labyrinten* våren 2018 på Stora scenen.

Barnkören åkte även på turné till Malmö i september. Denna utmynnade i föreställningen *Havet*, då barnkören

gav konsert i Johanneskyrkan i Malmö tillsammans med Malmö Operas Barnkör.

Möjligheter för unga musiker

GöteborgsOperan arbetar aktivt med att ge möjligheter och öppna dörrar för unga musiker. Under 2018 medverkade 25 unga musiker från VÄGUS (Västra Götalands Ungdomssymfoniorkester) i uppsättningen av operan *Monstret i labyrinten*.

Engagera fler unga

Arbetet med att öka delaktigheten bland unga som av olika anledningar inte har haft möjlighet att möta eller engagera sig så mycket i kulturlivet har fortsatt under året, genom att brett rekrytera barn och ungdomar till olika aktiviteter. Detta har bland annat skett genom flera olika workshops.

Återskapa var en workshop på fem dagar i augusti 2018. Här fick en grupp på 27 ungdomar mellan 13 och 18 år tillsammans med professionella artister skapa ett nytt musikteaterverk som spelades upp på Kronhuset. Workshop-veckan, liksom verket, gick under namnet *Återskapa* och leddes av Hazel Gold (regissör och textförfattare) och John Barber (musiker och tonsättare) samt Ida Rosén Hamrå (dirigent). Som en fortsättning på projektet spelades även verket i GöteborgsOperans foajé i samband med premiären av *Rhenguldet*, då med 23 medverkande.

Oliverskolan startade i september 2018 med audition och uttagning av barn som är intresserade av att dansa och sjunga. Omkring 100 barn i åldern 6–11 år deltar i klasser i sång, dans och drama. Ett 60-tal av dessa kommer att vara med i musikalen *Oliver!* som har premiär i september 2019.

Under samma period deltar 15 ungdomar i *Möt ministeriet* inom Skapa Dans, där de får inblick i den professionella skapandeprocessen kring det nya dansverket *Ministeriet för olösta känslor*. Gruppen kommer att presentera det de skapat under GöteborgsOperans Dansfestival i juni 2019.

Me too, Figaro är ytterligare ett projekt för ungdomar som startade hösten 2018. Det tar avstamp i uppropet #metoo och här undersöker skolklasser tillsammans med GöteborgsOperan hur man kan ändra på historien om *Figaros bröllop*, att se med nya ögon ur ett jämställdhetsperspektiv. Vems röst hörs? Högstadieläverna får själva en chans att ändra på storyn. GöteborgsOperan har bjudit in tio grupper om 10–15 ungdomar i högstadielåldern att delta i projektet som sker under skoltid i tre steg under vårterminen 2019.

Interkulturellt arbete

Svenska Röda Korset och Internationella kören

Under 2018 har samarbetet mellan GöteborgsOperan Skapa och Svenska Röda Korset fortsatt.

2018 års internationella kör, där ett 70-tal vuxna från hela världen sjunger tillsammans varje vecka, medverkade i konsthändelsen *River of light* i februari. Syftet med projektet var att belysa social orättvisa. Aktiviteterna avslutades i GöteborgsOperans foajé. Här bjöds på bröd och soppa samt ett scenprogram med deltagare från GöteborgOperans damkör, musiker, solister och Internationella kören. Utöver det framträdde SpinnUnga och det bjöds även på diktuppläsning och sång från internationella artister och konstnärer. Sammanlagt uppträdde 34 personer som inte är anställda på operan, utöver Internationella körens deltagare. Publiken som medverkade i det 450 personer långa fackeltåg som inledde avslutningskvällen, bestod bland annat av konstnärer som kommit till Sverige som flyktingar, familjer från Sverige och andra länder, ensamkommande

flyktingbarn, studenter från HDK, HSM och Valand, lärare och unga från kulturskolor i hela Göteborg, människor som bor på flyktinganläggningen Restad Gård i Vänersborg samt personal och servicebrukare från Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade. Detta var ett pilotprojekt med stor potential för utveckling fram till jubileumsåret 2021.

Internationella kören 2018 har även inlett ett samarbete med Greek National Operas internationella kör i projektet *Vocal Postcards* som undersöker hur körer från olika platser i världen kan kopplas samman genom musik. Under 2018 sjösattes projektet som en vidareutveckling av Internationella kören. Tre workshops med 14 deltagare ägde rum i november 2018. Deltagarna har skickat vykort till motsvarande deltagare i den grekiska internationella kören. Kompositör Trevor Grahl från Amsterdam och regissör Tina Glenvik höll i workshoparna.

Breddat folkbildande samarbete

Skapa arbetar stadigt med folkhögskolor och andra kulturinstitutioner i regionen under projektnamnet FOKIS (Folkbildning och kultur i samverkan) och har under 2018 börjat arbeta tillsammans med Angereds kulturskola inför Ungdomsbiennalen. (Läs mer om FOKIS i avsnittet *Samarbete lokalt och regionalt*.)

Olikheter är värdefulla**Delaktighet och tillgänglighet**

Operan *Monstret i labyrinthen* samlade omkring 200 medverkande, i olika åldrar, med olika erfarenhet och bakgrunder. Uppsättningen kombinerade konstnärlig kvalitet och stora ambitioner med en hög grad av delaktighet.

Under Skapas paraply ryms också ett arbete kring tillgänglighet. Scenen ska vara allas, oavsett livserfarenheter eller funktionsvariationer. Skapa tror på att olikhet berikar och har under året samarbetat med bland andra Share Music & Performing Arts i syftet att lyfta alla människors rätt till kultur.

Verksamheten i sammandrag

TOTALT ANTAL BESÖKARE

	2018	2017	2016	2015	2014
Besökare scener och spelplatser	272 538	267 640	221 390	240 600	212 766
Besökare övriga aktiviteter	<u>34 303</u>	<u>32 994</u>	<u>29 221</u>	<u>28 487</u>	<u>33 899</u>
Summa	306 841	300 634	250 611	269 087	246 519

BESÖKARE SCENER OCH SPELPLATSER 2018-2016

	Antal föreställningar			2018	Antal besökare		Beläggning per föreställn.		
	2018	2017	2016		2017	2016	2018	2017	2016
Stora scenen	195	200	183	216 342	209 888	183 908	1 109	1 049	1 005
Lilla scenen	48	26	42	4 566	2 816	2 557	95	108	61
Skövdescenen	33	38	43	2 169	3 623	3 382	66	95	79
Konserter och övrigt	58	47	40	24 609	31 025	19 433	424	660	486
Turnéer	25	44	100	2 863	2 788	5 267	115	63	53
Internat. dansturnéer	<u>25</u>	<u>17</u>	<u>11</u>	<u>21 989</u>	<u>17 500</u>	<u>6 843</u>	<u>880</u>	<u>1 029</u>	<u>622</u>
Summa	384	372	419	272 538	267 640	221 390	710	719	528

ANTAL BESÖKARE ÖVRIGA AKTIVITETER 2018-2015

	2018	2017	2016	2015
Introduktioner och samtal	7 180	13 039	9 325	5 895
Guidningar	9 324	8 383	6 067	7 548
Skapa verksamhet	1 947	1 317	1 564	3 638
Barn- och ungdomskörer repetitioner	5 414	2 237	3 522	2 855
Övrigt (lunchmusik m m)	<u>10 438</u>	<u>8 018</u>	<u>8 743</u>	<u>8 551</u>
Summa	34 303	32 994	29 221	28 487

OPERA – STORA SCENEN

	<i>Antal föreställningar</i>	<i>Totalt antal besökare</i>	<i>Besökare per förest.</i>	<i>Beläggning %</i>
<i>Ariadne på Naxos</i>	9	6 762	751	59 %
<i>Monstret i labyrinten</i>	5	4 554	911	75 %
<i>Norma</i>	5	5 842	1 168	92 %
<i>Madame Butterfly</i>	12	13 992	1 166	92 %
<i>Boris Godunov</i>	7	5 526	789	62 %
<i>Barberaren i Sevilla</i>	9	9 785	1 087	88 %
<i>Rhenguldet</i>	<u>8</u>	<u>9 763</u>	<u>1 220</u>	<u>96 %</u>
Summa	55	56 224	1 022	81 %

DANS STORA SCENEN

<i>Dust to Dust</i>	9	7 364	818	80 %
<i>Gästspel Carmen</i>	2	2 466	1 233	91 %
<i>Kulturkalas Dans</i>	1	1 347	1 347	100 %
<i>S & S</i>	<u>10</u>	<u>7 308</u>	<u>731</u>	<u>71 %</u>
Summa	22	18 485	840	78 %

MUSIKAL STORA SCENEN

<i>The Phantom of the Opera</i>	52	65 804	1 265	99 %
<i>Ringaren i Notre Dame</i>	42	53 097	1 264	97 %
<i>En julsaga</i>	<u>7</u>	<u>8 800</u>	<u>1 257</u>	<u>99 %</u>
Summa	101	127 701	1 264	98 %

KONSERT OCH ÖVRIGT STORA SCENEN

<i>Amadeus</i>	3	2 878	959	90 %
<i>Birgit Nilsson 100 år</i>	1	1 314	1 314	99 %
<i>Festkväll 2018</i>	1	906	906	87 %
<i>Höstglöd</i>	1	783	783	70 %
<i>Klockorna & Carmina Burana</i>	2	2 553	1 277	100 %
<i>Ljusning, Internationella kvinnodagen</i>	1	724	724	65 %
<i>Säsongspresentation konsert</i>	1	1 242	1 242	98 %
<i>Trettondagskonsert</i>	5	1 264	253	100 %
<i>Kulturkalas Opera</i>	<u>2</u>	<u>2 268</u>	<u>1 134</u>	<u>89 %</u>
Summa	17	13 932	820	90 %

	Antal förest..	Totalt antal besökare	Besökare per förest.	Beläggning %
LILLA SCENEN				
Borta eller hemma	18	1 540	86	92 %
Danssamarbete	3	293	98	99 %
GO Barnkör och ungdomskörer	4	435	109	100 %
Häxor, hjältinnor, listiga kvinnor	1	150	150	100 %
Kärlek på lur	6	691	115	89 %
Mitt livs berättelse	4	381	95	95 %
Världens bästa tårta	<u>12</u>	<u>962</u>	<u>80</u>	<u>99 %</u>
Summa	48	4 452	93	95 %

SKÖVDESCENEN

Häxor, hjältinnor, listiga kvinnor	1	95	95	100 %
Jul i vårt hus	3	381	127	97 %
Kärlek på lur	4	341	85	71 %
Lunchkonserter	6	450	75	60 %
Lördagskonserter	6	535	89	80 %
Kom inte hit!	3	133	44	36 %
Mitt livs berättelse	4	335	84	73 %
Scensommarkonsert	1	125	125	96 %
Vem behöver en skatt?	<u>5</u>	<u>213</u>	<u>43</u>	<u>71 %</u>
Summa	33	2 608	79	71 %

KONserter och ÖVRIGA AKTIVITETER

Foajékonserter	13	3 450	265	
Genrep	15	6 364	424	
Publika framträdanden	<u>30</u>	<u>14 410</u>	<u>480</u>	
Summa	58	24 224	418	

TURNÉER

Häxor, hjältinnor, listiga kvinnor	3	195	65	
Kärlek på lur	5	373	75	
Mitt livs berättelse	10	483	48	
Scensommarkonsert	5	1 467	293	
Sommarnätter	<u>2</u>	<u>405</u>	<u>203</u>	
Summa	25	2 923	117	

INTERNATIONELLA DANSTURNÉER

London	2	2 842	1 421	
Luxemburg	2	1 780	890	
Kina	7	5 459	780	
Paris	3	2 742	914	
Schweiz	7	4 932	705	
Torino	2	2 526	1 263	
Wiesbaden	<u>2</u>	<u>1 708</u>	<u>854</u>	
Summa	25	21 989	880	

Möten med publiken

GöteborgsOperan arbetar ständigt med att utveckla kontakten och dialogen med publiken. En viktig del är ett gott bemötande där alla besökare känner sig sedda och välkomna. Helhetsupplevelsen är viktig, från att besökarna öppnar dörren till foajén, kanske besöker restaurangen, till att de ser föreställningen. Ett av målen är att operahuset ska kännas som en naturlig mötesplats för besökarna. Aktiviteter ska locka till deltagande, som öppet hus och introduktioner. Ytterligare sätt att nå publiken är att kontinuerligt utveckla våra digitala och sociala medier. Vi vill att vårt operahus ska vara tillgängligt för alla.

I besökarnas tjänst

Vårdarna

Vårdarna är ofta publikens första möte med GöteborgsOperan. De har de mest skiftande yrken. Ofta är de högskolestuderande eller arbetar extra efter sin ordinarie arbetstid i de mest skiftande yrken. Läkare, lärare, programmare, florist och jurist är några av deras yrkesbakgrunder. I gruppen finns även en mångfald av nationaliteter, språk och åldrar, vilket matchar besökarna.

Vårdarna utbildas kontinuerligt i bemötande, utrymning samt HLR (hjärt-lungräddning) och D-HLR (hjärt-lungräddning med defibrillering). Dessutom fingeras tänkbara scenarion för att kunna träna på olika typer av skeenden. Under 2018 hade vi ett skarpt läge då en person i publiken räddades till livet av vårdarna med hjälp av HLR och den defibrillator som finns i foajén.

Publik på scenen

En ny utmaning under året har varit att hantera publik i kyrkbänkarna på scenen under föreställningarna av *Ringaren i Notre-Dame*. Publik kan till reducerat pris köpa scenplatsbiljett och på så sätt få en unik upplevelse av musikalföreställningen. Det innebar helt nya säkerhetsrutiner och ett nytt arbetsområde för vårdarna. Efter drygt 30 genomförda föreställningar ser vi att det är ett lyft för GöteborgsOperan att ge publiken en ännu tätare upplevelse av föreställningen. Att ha publik på scenen så nära artisterna ställer höga krav på personalen men ger utdelning till vår publik.

Guidade turer

Guidningarna på GöteborgsOperan är alltså populära med bortåt 10 000 besökare per år. Utbudet har ökat och specialturerna har permanentats. Årets "Ringaren-guidning" som vi utformat med tanke på föreställningen, avgår en timme innan föreställningen startar och visar lite mer av de undanskymda platserna och de som arbetar i skymundan, inspirerat av föreställningen. I samband med *En julsaga* gavs familjeguidningar som i första hand riktade sig till barn, med en utklädningsstation mitt under turen.

Bemötande

Personal i foajén får regelbundet utbildningar i bemötande. Medarbetare från värdar och restaurang har under året bland annat fått en heldag i klagomålshantering. Utbildningar och genomgångar angående tillgänglighet hålls också regelbundet.

Brand och säkerhet

GöteborgsOperan tränar utrymning av salong och foajé regelbundet, totalt fem övningar per säsong. En gång per år sker dessutom en övning med fullsatt salong. Detta år var det under det utsålda förberedande genrepet av *Ringaren i Notre-Dame*. Att få träna med publik är ovärderligt då vi får en tydlig blick över publikflöden, vad som fungerar och vad som behöver åtgärdas. Efter varje sådan övning uppdateras rutinerna.

I samband med premiären av *Carmen* (dansgästspel i juni) gick brandlarmet, då strömmen gick i hela centrala Göteborg. Telefonerna i operahuset slogs ut, varpå ordinarie utrymningsmeddelande inte fungerade, men rutinerna fungerade ändå väl, då vi lugnt och sansat kunde utrymma fullsatt salong utan föregående varning.

Tillgänglighet och hjälpmedel

GöteborgsOperan ska möta sin publik med hög kvalitet på service, kunskap och bemötande och verka för en bred tillgänglighet. Verksamheten ska anpassas så att föreställningarna är tillgängliga för alla. Vi har en viktig uppgift i att hjälpa personer med funktionsvariationer, för att på ett flexibelt och individanpassat sätt ge förutsättningar för en bra upplevelse.

För rullstolsburna finns särskilda platser på parkett. Den som har nedsatt hörsel kan låna hörslinga. För personer med synnedsättning syntolkas vissa föreställningar. Under 2018 syntolkades tre föreställningar, två föreställningar av *Ringaren i Notre Dame* samt en föreställning av *Barberaren i Sevilla*. 2018 infördes en rabatt för person med funktionsnedsättning och en ledsagare.

Om en föreställning sjungs på annat språk än svenska används textmaskin med svensk översättning. Textfärgen på textmaskinen har ändrats för att ge större kontrast mot bakgrunden.

Handlingen för alla operor som ges finns i Lättläst version. Texten på webbplatsen kan man få uppläst via ReadSpeaker.

OperaShop

OperaShopen har ett stort utbud av klassisk musik för alla smaker. Här finns även musiksagor och barnvisor, filmmusik och musikaler. Böcker, presenter, leksaksinstrument samt väskor och kuddfodral sydda av vepor från GöteborgsOperans föreställningar är ytterligare några produkter som är populära. Vi har även honung från egna bikupor på operahusets tak samt en egen glasserie med champagneglas, selterglas och karafter som är munblåsta och designade av en lokal konstnär. Det senaste satsningen är inredningsdetaljer som till exempel ekologiska ullpläddar med GöteborgsOperans logotyp.

Tidningen Birgit

Tidningen Birgit kom ut med sitt första nummer 2017. I tidningen berättas om det som händer bakom kulisserna på GöteborgsOperan. Vad gör en inspicient? Hur går det till när någon flyger på scenen? Och hur bär man sig åt när man åker på turné med fyra ton lera? Här kan man även läsa porträtt på våra artister, kika in i ateljéer och verkstäder och träffa de som jobbar bakom scenen.

Tidningen gavs ut i tre nummer under 2018 och finns att hämta i foajén i tryckt exemplar. Nytt för 2018 var att tidningen i sin digitala version fått en mer läsvänlig funktion på GöteborgsOperans webbplats.

Restaurang, café och bar

GöteborgsOperans restaurang serverar mat och dryck i samband med föreställningar samt lunch. Dessutom ordnas skräddarsydda företagsarrangemang, uthyrningar och event. Därutöver serveras personalmat för de anställda. Under 2018 serverades omkring 25 000 luncher i den publika restaurangen samt 30 000 luncher till personalen.

Onsdagar är en köttfri dag både för lunchgäster och i personalmatsalen. Menyn i restaurangen byts cirka var tredje månad och ska tilltala en stor bredd av besökare. Caféerna har ett växlande utbud av smörgåsar och bakverk.

Under 2018 har restaurangen infört en ny typ av meny, *Gröna Menyn*, med vegetariska rätter genom hela trerättersmenyn. Ett lyckat koncept under sommaren 2018 var *Sommarverandan*, med servering av särskilt utvalda menyer och drycker samt underhållning under juli månad. Verandan blev mycket välbesökt. Kombinationen av mat och de olika musikgenrer som serverades; opera, musikal och schlager varvat med quiz och allsång, var väldigt uppskattad.

Ett viktigt förhållningssätt är att hålla en mycket hög nivå på bemötande och service. Restaurangens personal har stor kännedom om till exempel matallergier och annan matintolerans och kunskaperna uppdateras ständigt. Restaurangen är miljömärkt med Svanen, är med i nätverket Hållbara Restauranger och en del av Fairtrade region. Under 2018 har ett samarbete med naturbruksskolorna Sötåsen och Svenljunga inletts (se *Hållbarhetsrapport 2018*).

Inför föreställningar

Introduktioner

Introduktionerna till föreställningarna är uppskattade och ett givet inslag i många besök på GöteborgsOperan. Omkring 15 procent av gästerna på dans- och operaföreställningarna tar sig tid att besöka introduktionen en timma innan föreställningen startar. Vissa typer av föreställningar drar än mer publik även till introduktionerna. Till *Rhenguldets* introduktioner kom cirka 250 gäster per föreställning. Genomsnittet ligger på cirka 160 besökare på opera-introduktioner och 80 besökare vid dansintroduktioner.

Danskompaniet har utökat utbudet i och med sina fysiska introduktioner, som hålls utvalda dagar och med begränsat antal platser.

På operaintroduktionerna har introduktören ibland musikaliska inslag för att ge större insikt i verket. Exempelvis hölls anförandet vid introduktionerna till *Rhenguldet* till en stor del från pianot, där handling och musikaliska element vävdes samman.

Kontakt med danspubliken

Danskompaniet har under året fortsatt bjuda in danspubliken till öppet samtal efter föreställning (så kallat eftersnack), fysisk introduktion och Gagaklasser samt öppna repetitioner. En ny kontakt under året har varit att

dansarna i kortfilmer (*Close-up*) delat berättelsen om sig själv, sin bakgrund och sina tankar om yrket som dansare. Filmerna har sedan lagts upp i sociala medier och i andra sammanhang. Dessa filmer har varit mycket uppskattade av publiken och följarna på sociala medier.

Under hösten inleddes ett arbete med inriktning att låta publiken vara delaktig på ett helt nytt sätt i föreställningen. Kontakt etablerades med en konstnär som har specialisering i Virtual Reality-film. Projektet innebär att en föreställning filmas med kamera monterad på några dansare och publiken får titta på föreställningen med Virtual Reality-glasögon. Effekten och upplevelsen blir att man som publik är mitt i scenområdet som en dansare. Projektet påbörjades under hösten 2018 och testas under ett par dansföreställningar i januari 2019.

Samtal vid premiärer

Inför premiärerna av opera- och musikalproduktioner arrangeras öppna samtal med GöteborgsOperans dramaturg som moderator. Teamet för den aktuella produktionen samt gäster med anknytning till föreställningens olika teman bjuds in, och här diskuteras både uppsättningens frågeställningar och relevanta samtidsfrågor. Samtalen varvas med musikaliska inslag av några medverkande solister samt ackompanjatör vid flygeln. Dessa samtal hålls på Lilla scenen och är mycket uppskattade av publiken, dels för de ibland oväntade och intressanta ämnen som berörs, dels för att få ta del av djupare kunskap om uppsättningen och verket som sådant. Då regiteamen är från olika länder hålls samtalen ofta på engelska. Samtalen spelas in och läggs upp på vår podd för bredare spridning.

Säsongsprogram

Inför varje säsong presenteras GöteborgsOperans val av verk inom opera, dans, musikal och konserter i säsongsprogrammet. Det finns i tryckt form att hämta i foajén utan kostnad.

Föreställningsprogram

I våra föreställningsprogram kan publiken läsa om, samt fördjupa sig i handlingen av verket och även läsa artiklar om relaterade, aktuella ämnen av olika skribenter och sakkunniga.

Aktiviteter med fri entré

GöteborgsOperan erbjuder konserter, föreställningar och andra event med fri entré för att öka möjligheten för fler att få ta del av utbudet. Totalt har cirka 42 650 personer under året deltagit i våra aktiviteter med fri entré (Skapas aktiviteter ej inkluderade).

Operakonsten uppmärksammades

Opera Europa, ett internationellt nätverk mellan operahus, bjöd för tolfte året i rad in till aktiviteter för att uppmärksamma operakonsten. Årets tema var *Där det förflutna möter framtiden*. Den 5 maj firade vi med operamaraton i en musikalisk tidsresa genom fyra seklers musikdramatik, med arior, duetter och ensembler ur operor från 1600-talets Monteverdi till våra dagars Adès. Medverkade gjorde sångare samt musiker från GöteborgsOperan med vår dramaturg som vägledare och presentatör. Besökarna denna dag kunde även få ta del av öppen repetition av operan *Monstret i labyrinthen*. På temat *Specialeffekter – avancerad teknik eller ren magi?* visade och berättade en av teaterteknikerna bland annat om *fake flames*, en slags visualisering av eld via ljuseffekter.

Säsongspresentation

Årets presentation av kommande säsong (2018/2019) ägde rum 9 maj, med en konsert på Stora scenen som snabbt blev fullsatt. För publiken i regionen presenterades säsongen i ett program med fyra av solister, ackompanjatör och presentatör, kallat *Scensommarkonsert*. Regionpremiären ägde rum 9 augusti i Skövde, sedan följde föreställningar i Lidköping, Ulricehamn, Strömstad, Vänersborg och Alingsås.

Foajékonserter

Foajékonserterna med fri entré är mycket välbesökta. Musiker och sångare från GöteborgsOperan konserterar för en publik i varierande program. Antalet sittplatser fylls snabbt och även balkonger och del av trapporna i foajén tas i anspråk av publiken.

Öppet hus på höstlovet

På höstlovet, 1 november, ringlade köerna långa till GöteborgsOperans *Öppet Hus*. Vi bjöd på aktiviteter som prova teaterkostymer och bli teatersminkad, lyssna på konsert med harpist, kika in på öppen repetition med operakören eller repetition av *Rhenguldet* på Stora scenen, prova på att spela brassinstrument, dekorera cupcakes eller lyssna på skräcksaga i operans sagotält. Dessutom bjöd vi på dansklasser för ungdomar och familjeworkshop, en timmes workshop med miniproduktion där vi arbetade med enkel text och musik som deltagarna lärde sig på plats, inga förkunskaper behövdes. Totalt kom omkring 1 200 personer i alla åldrar på *Öppet hus* under dagen.

Julmusik i Nordstan

I början av december fylldes Nordstan av GöteborgsOperans Orkester med kör och solister och julhandlande publik. Förutom kända stycken i juletider erbjöds tävlingar med möjlighet att vinna biljetter till GöteborgsOperan samt speciella julerbjudanden.

Nå nya och gamla målgrupper

Erbjudanden till studenter

GöteborgsOperan medverkar två gånger per år vid terminsstarten för studenter vid Göteborgs universitet och Chalmers. Vi deltar vid olika välkomstaktiviteter och möten där GöteborgsOperan presenteras. Studenterna kan anmäla sig till Studentlistan för varje säsong. Genom Studentlistan nås 1 400 studenter med erbjudanden om sista minutenbiljetter. GöteborgsOperan samarbetar också med Mecenat, ett medlemskort med studentrabatter. Innehavare av Mecenatkort betalar 75 procent av biljettpriset.

Digitala och sociala medier

Antalet följare på Facebook, Instagram och Twitter har fortsatt att öka under 2018. Instagram var den sociala mediekanal som ökade mest. Vid årets slut hade kanalen passerat 10 000 följare och årets mest engagerande inlägg var två videoklipp inför GöteborgsOperans Danskompanis nypremiär av *Skid & Decadance Gothenburg*. På Facebook är det

musikal och när vi bjuder in till någon aktivitet som skapar mest engagemang. Årets mest delade inlägg var en post om att vi sökte 100 barn för medverkan i musikalen *Oliver!*. Användningen av webbplatsen *opera.se* ökade också under året.

OPERA.SE	2017	2018	förändring i %
Besök på opera.se	1 408 723	1 479 351	5
Sidvisningar	4 014 404	4 184 322	4
Nya användare	704 681	730 639	2

GOfilm

Under 2018 har ett antal produktioner streamats och producerats i GöteborgsOperans egen filmstudio. Detta ger möjlighet att nå publik via digitala kanaler och knyta samman tidigare föreställningar i en serie, som i till exempel *Nibelungens ring* som spelas med en produktion per år under en period av fyra år. Följande produktioner har filmats: *Ljusning*

Birgit Nilsson 100 år, konserten gjordes i samarbete med SVT för utsändning.

Carmina Burana, filmades vid konserttillfället i november.

Rhenguldet, filmades och streamas för att visas på GO i samband med kommande delar av *Nibelungens ring*.

Madame Butterfly, filmning bakom scenen, visades på Öppet hus.

Barnföreställningen *Världens bästa tårta* filmades 2018.

Digitalt Nyhetsbrev

Information om föreställningar, olika erbjudanden samt diverse aktiviteter skickas ut via GöteborgsOperans digitala *Nyhetsbrev*. Vid årets slut hade vi 35 485 prenumeranter, en ökning med 43 procent jämfört med föregående år, ett resultat av ökade aktiviteter för att attrahera nya prenumeranter. Förfrågan om att prenumerera på nyhetsbrevet kommer när man besöker webbplatsen *opera.se*, samt vid GDPR-förfrågningar (hantering av personuppgifter) och vid inskrivning på Studentlistan.

Abonnemang

Abonnemanget *Ditt val* som infördes för ett par år sedan kvarstår i sin utformning. Kunden väljer själv vilka föreställningar man vill se. *Ditt val* ska innehålla minst tre föreställningar och priset beror på val, men är förmånligare än om biljetterna köps en och en. Antalet sålda abonnemang inom *Ditt val* har 2018 ökat 25 procent jämfört med 2017.

Två vänföreningar

GöteborgsOperan har två fristående vänföreningar, GöteborgsOperans Vänner med cirka 400 medlemmar samt Danskompaniets vänner med cirka 170 medlemmar. Medlemmarna på operasidan erbjuds bland annat föreläsningar med fördjupning av verken tillhandahållet av vår dramaturg, opera- och musikalresor samt träffar med till exempel operachef och olika medarbetare. GöteborgsOperan erbjuder även rabatterade biljetter vid några tillfällen per år. Danskompaniets vänner får i och med sitt medlemskap bland annat träffa dansarna, koreografer och scenografer, besöka repetitioner samt åka på resor för att se andra dansföreställningar. Representanter från GöteborgsOperan sitter i vardera vänförenings styrelse; ansvarig interninformation i GO Vänner styrelse och biträdande danschef i Danskompaniets vänner styrelse.

GöteborgsOperan och omvärlden

Om GO i medierna

Under 2018 finns nästan 3 000 träffar på GöteborgsOperan i det digitala pressarkivet Retriever – allt från korta notiser om omorganisation av ledningsgruppen till långa personporträtt och bakom kulisserna-reportage. Fokus ligger oftast på det sceniska, det som ges på alla våra scener – och på de människor som utför jobbet: sångare, dansare, regissörer och musiker. Det finns ett stort intresse i medierna kring vad GöteborgsOperan gör och processen fram till en föreställning, men också om människorna som arbetar bakom scen. Vi arbetar målmedvetet för att nå ut i en mängd olika medier med olika målgrupper: dagspress, facktidningar, månadsmagasin och radio och tv, både lokala medier och rikstäckande.

Under året fick det interna arbetet efter me too-debatten stor uppmärksamhet, framför allt i dagspress och radio. Danskompaniet fick både pris på Scenkonstgalan och Svenska Teaterkritikers eget pris vilket gav mycket publicitet. Göteborgs-Posten gjorde dessutom ett långt söndagsreportage om GöteborgsOperans Danskompani. Minneskonserten och firandet av Birgit Nilssons 100-årsdag ledde till mer publicitet under våren än vad som tidigare uppmätts. Våra svenska operasångerskor är idag världsstjärnor med stort medialt intresse. Att 150 amatörer skulle stå på scen i *Monstret i labyrinten* exploderade som nyhet när vi efterlyste 150 sångare och det ledde också till ett söndagsreportage i Göteborgs-Posten.

Under sommaren – som normalt är en relativt tyst period eftersom huset är stängt – fick vi stort genomslag för satsningen på öppen *Sommarveranda* med mat och underhållning fem dagar i veckan.

Höstens stora musiksatsning *Ringaren i Notre Dame* gav stor uppmärksamhet i radio, tv och press, där reportrar och tv-team i förväg fick testa att vara publik uppe på

Stora scenen på uppsättningens sceniska publikplatser. Dessutom var ensemblen med i direktsändning i *Lotta på Liseberg* på TV 4.

Rhenguldet, inledningen på GöteborgsOperans stora Wagneräventyr och intensifiering av miljöarbetet, ledde till långa reportage i exempelvis SVT:s kulturprogram *Sverige*. Uppsättningen fick massiv uppmärksamhet i förväg både lokalt, på riksnivå och internationellt. Särskilt stort var fokus på hur kostymateljéer, snickeri och mask- och perukavdelning konkret arbetar med nya, hållbara metoder.

Bland facktidskrifterna kan nämnas tidningen "Brand-säkert" som gjorde ett långt reportage där man följde brandskyddsansvarig och publikvårdarnas arbete under en planerad utrymning med en fullsatt salong.

Priser och utmärkelser

Under året har GöteborgsOperan tilldelats flera utmärkelser av olika slag. Danskompaniet vann pris för Årets magi på Scenkonstgalan 2018 samt Svenska Teaterkritikers eget pris. GöteborgsOperans visuella identitet fick både Guldägg och Silverägg på Guldäggs galan och utmärkelsen Design S – Swedish Design Awards av Svensk Form. Fler priser och utmärkelser under 2018 var Wooden Pencil i den engelska designtävlingen D&AD Awards samt guld i Svenska Designpriset i kategorin Print för säsongsprogrammet 2017/2018. Dessutom belönades affischserien *Nibelungens ring* med Svenska Designpriset. Mezzosopranen Katarina Karnéus, som är knuten till GöteborgsOperan, utsågs i juni till hovsångerska och fick Svenska Dagbladets Operapris för "sin enastående gestaltning av den svärbemästrade titelrollen i Bellinis *Norma* på Göteborgsoperan". Ida Falk Winland erhöll Tidskriften Operas pris 2018 för sin roll som Adalgisa, även det i *Norma*.

Vad tycker besökarna?

GöteborgsOperan inhämtar kunskap om sin publik via tre typer av undersökningar: SOM-institutets årliga undersökning, Väst-SOM (Samhälle, Opinion, Medier), kundundersökningar som genomförs via telefon av en extern part samt ytterligare fördjupade undersökningar. Under 2018 hade de fördjupade undersökningarna fokus på restaurang och miljö, föreställningsprogram samt kännedom om GöteborgsOperans varumärke. 9 av 10 tillfrågade kan tänka sig att besöka Göteborgsoperan igen inom det närmaste året och 93 procent var mycket nöjda eller nöjda med sitt besök. Besökarna uppfattar GöteborgsOperan som både välkomnande, professionell och att GöteborgsOperan har hög kvalitet.

GöteborgsOperan som samhällsaktör

GöteborgsOperan är en angelägen del av civilsamhället och ska enligt uppdraget verka inom olika företag, institutioner, organisationer och arrangörer. Detta bland annat genom att bygga nätverk, samarbeten och engagemang mellan GöteborgsOperan och samhället.

Samarbeten lokalt och regionalt

Svenska Röda Korset och Internationella kören

Under 2018 har samarbetet mellan GöteborgsOperan Skapa och Svenska Röda Korset fortsatt. Bland annat medverkade Internationella kören i konsthändelsen *River of light* i februari. Mer om samarbetet finns att läsa i avsnittet GöteborgsOperan Skapa.

Folkbildning och kultur i samverkan

Under 2018 fortsatte samarbetet inom Folkbildning och kultur i samverkan. Aktiviteter som repetitionsbesök på *Madame Butterfly*, på *Monstret i labyrinten* samt på *Ringaren i Notre Dame* genomfördes. Sammanlagt fick drygt 450 personer möjlighet att se hur repetitioner går till på GöteborgsOperan. Dessutom välkomnades 46 personer på föreställningen av *Boris Godunov* och 26 personer från Internationella Kvinnofolkhögskolan besökte konserten *Ljusning* (8 mars). Rundvandringar gjordes med cirka 100 personer och en dansworkshop hölls för Wendelsbergs Folkhögskola med 40 deltagare. Utöver det genomfördes ett porträttprojekt med 15 elever från Nordiska Folkhögskolan inom fotografering.

Mentorer för studenter på HSM

Under 2018 har GöteborgsOperan och Högskolan för Scen och Musik (HSM) fortsatt det mentorskapsprojekt, där solister från GöteborgsOperan och operastudenter från HSM årkurs 3 träffas ett antal gånger under sex månader. Syftet är att ge studenterna inblick i operans verksamhet och i solisternas arbete samt få annan relevant kunskap i relation till sin utbildning. Under våren 2018 träffades sex studenter och sex solister och under hösten träffades sju studenter och sju solister.

Sponsorer

Under 2018 har GöteborgsOperan bland annat fokuserat på att säkerställa och behålla den etablerade nivån på sponsringssamarbeten samt utveckla den genom att etablera kontakter med fler företag. Fler kontakter har knutits där skräddarsydda förslag ingår i samarbeten mellan sponsorer och GöteborgsOperan. Förutom större företagsarrangemang och besök på föreställningar, kan det handla om nätverksträffar, företagskonferenser, specialguidningar och andra aktiviteter. Kontakten med nuvarande och presumtiva sponsorer är en framtidsdriven del av verksamheten där det under 2018 har skett en intensifiering av arbetet med att hitta nya, utökade möjligheter och samarbeten.

Göteborgs Hamn har under flera år arrangerat *Hamndagen* på GöteborgsOperan. I år ägde den rum 18 oktober. I april månad bjöd GöteborgsOperan även in till *Festkväll*. En afton med musik, underhållning och efterföljande mingel för sponsorer och andra samarbetspartners.

Externa aktörer

Under 2018 har GO haft ett samarbete med Kungliga Operan och dess kör och orkester. I augusti 2018 framfördes *Verdis requiem* i Berwaldhallen, Stockholm under Östersjöfestivalen. Medverkade gjorde Kungliga Hovkapellet och Kungliga Operans kör tillsammans med GöteborgsOperans kör samt gästande solister under ledning av dirigent Domingo Hindoyan.

GöteborgsOperan har under året haft fortsatt samarbete med Göteborg Wind Orchestra (GWO). I april uppträdde GWO tillsammans med artisten Linnéa Henriksson och hennes band på GöteborgsOperans Stora scen.

Några av GöteborgsOperans chefer/medarbetare ingår i olika styrelser inom Kultursverige. Till exempel är GöteborgsOperans programchef ledamot i styrelsen för Stiftelsen GöteborgsMusiken (Göteborg Wind Orchestra) och vice ordförande i föreningen Share Music and Performing Arts samt vice ordförande i ledningsgruppen för Performing Arts School.

Säkerhet samt brandsäkerhet och övningar

Under 2018 har GöteborgsOperan fortsatt utveckla och underhålla säkerhetsåtgärder respektive brandsäkerhet.

Sprinkler och brandlarm har installerats i det nya magasinet.

Vi har beställt och fått en utredning av brandskyddsridån, gällande tiden från att utrymningslarmet startar till det att ridån är stängd. Utrymningsövning med publik under en musikal med fullsatt salong har genomförts (läs mer under *Möten med publiken*) liksom oannonserad utrymningsövning för anställda. De nyanställda får utbildning i brandskydd och brandsäkerhet i början av sin anställning. Särskild återkommande avsatt tid finns för detta.

GöteborgsOperan har i samarbete med Räddningstjänsten genomfört en större utbildning på Karholmen (Räddningstjänstens övningsplats) för 30 medarbetare. Det har även arrangerats en utbildning med externt företag om allmänt brandskydd med teori och släckövning.

Inom säkerhetsarbetet 2018, har inbrottslarm, passeranläggning, kameror och porttelefon installerats i nya magasinet. GöteborgsOperans foajé har fått fler

kameror och passersystemet vid personalentrén har utökats. GöteborgsOperans säkerhetssamordnare går en utbildning till säkerhetschef under 2018-2019. Detta för att täcka upp kommande pensionsavgång.

Internationella samt nationella samarbeten

Operasamarbeten

Samarbetet med andra institutioner på den internationella operascenen har fortsatt även 2018.

Ariadne på Naxos hade premiär på GöteborgsOperan i februari 2018. Denna produktion är samproducerad med Opera North i Storbritannien, där den kommer att få sin premiär ett par år senare.

Boris Godunov som spelades under våren 2018, var en samproduktion mellan operahusen i Göteborg, Lübeck och Nürnberg.

Under hösten 2018 repriserades *Madame Butterfly* som är en samproduktion mellan operahusen i Göteborg och Helsingfors.

Musikalsamarbeten

GöteborgsOperan fortsätter framgent att samarbeta med internationella produktionsteam, förlag och agenter.

2018 fortsatte musikalen *The Phantom of the Opera* att spelas några månader in på det nya året. Detta var en samproduktion med Finlands Nationalopera.

I september 2018 var det premiär på *Ringaren i Notre Dame*. Musikalen är en samproduktion med Fredericia Teater i Danmark, som tidigare producerat verket både i Fredericia och i Köpenhamn.

På nationell och lokal nivå har GöteborgsOperan ett samarbete med samtliga tre musikalutbildningar i Göteborg; Högskolan för scen och musik (HSM), Balettakademien och Performing Arts School. Detta innebär att GöteborgsOperan följer deras studenter under utbildningen och diskuterar utbildningens innehåll samt resultat.

Representanter från GöteborgsOperan deltog 2018 i två dagars musikalsymposium i Jönköping, anordnat av Musikalplattform där, förutom nätverkande, tre nya svenska musiker presenterades.

För produktioner på musikalscenen har GöteborgsOperan ett kontinuerligt nätverkande med övriga producenter i Sverige, såväl privata som institutioner.

Nationellt danssamarbete

3D var namnet på ett nationellt danssamarbete initierat av GöteborgsOperans danschef Katrín Hall. Tre städer, tre världspremiärer med tre av Sveriges främsta danskompanier; GöteborgsOperans Danskompani, Kungliga Baletten och Skånes Dansteater. Under våren 2018 vistades en utvald dansare från varje kompani hos ett av systerkompanierna och skapade ett nytt verk för dess dansare. Resultatet blev tre dansverk framförda av landets främsta dansare. Världspremiären ägde rum på GöteborgsOperan innan 3D gick vidare till föreställningar på Dansens Hus i Stockholm och Skånes Dansteater i Malmö.

Danskompaniet på turné

GöteborgsOperans Danskompani är ett eftertraktat kompani på den internationella dansscenen. Dansturnéerna gick under våren 2018 till Luxemburg (*Icon*), Paris (*Kodak*), Schweiz (*Icon* och *Noetic*) och Wiesbaden (*S&S*). I september invigde vårt danskompani Torinodanza Festival i Torino, Italien med *Icon* och *Noetic*.

Därefter gick resan till Kina (*Noetic* och *Untitled Black*) med framträdanden i Peking, Tianjin, Shanghai international Art Festival, Dalian och slutligen Macau. Det blev sju föreställningar sammanlagt med ett fantastiskt mottagande från publiken. På Tianjin Grand Theatre var GO Danskompani det första skandinaviska samtida danskompani att framträda någonsin. Efter några dagars vila efter Kinaturnén gick färden till London och Sadler's Wells för ett par föreställningar med *Icon* och *Noetic*. Den välkända leran till föreställningen *Icon*, med sin vikt på 3,5 ton samt lermästare, fick resa med även denna gång.

Dansgästspel

I juni 2018 gästades GöteborgsOperan av Spaniens

Nationalkompani med dansverket *Carmen*. Den svenske koreografen Johan Ingers helaftonsverk *Carmen* med världspremiär i Madrid våren 2015, fick lysande recensioner och vann hösten 2016 "dansvärldens Oscar", Benois de la Danse. Nu fick Göteborgspubliken möjlighet att uppleva detta moderna mästerverk i tre föreställningar.

Titelrollen skapade Johan Inger för den isländska dansaren Emilia Gísladóttir – då medlem i det spanska kompaniet men numera dansare i GöteborgsOperans Danskompani. Nu fick Emilia dansa titelrollen som *Carmen* för Göteborgspubliken tillsammans med sitt tidigare kompani från Madrid.

På Göteborgs dans- och teaterfestival i augusti 2018, tog vi emot Nederlands Dans Theater som en av programpunkterna i festivalen.

Opera Europa

Opera Europa är ett internationellt nätverk med 200 operahus och festivaler från 43 länder som medlemmar. Organisationen har ett antal specialistforum för olika yrkeskategorier. Under 2018 var GöteborgsOperan representerad med ledamöter i Artistic Administration Forum samt Market & Communications Forum.

Nordic Network

I slutet av maj organiserade Skapa en tvådagarskonferens inom nätverket Nordic Network, då 23 kollegor inom barn- och ungdomsverksamhet och delaktighet och lärande i Nordens olika operaorganisationer deltog. Konferensen och samarbetet syftar till att underlätta utbyte av kunskap och bygga kompetensförsörjning genom att utforska framtida samarbetsmöjligheter.

Medarbetare

Vi står för alla medarbetares lika rättigheter och möjligheter. Tillsammans skapar vi förutsättningar för en arbetsplats där medarbetarna mår bra, vill utvecklas och känner sig trygga. Vi respekterar varandra och vårt arbetssätt präglas av öppenhet, samarbete och dialog.

Organisation

Vid halvårsskiftet 2018 infördes en ny ledningsorganisation. Syftet är bland annat att frigöra mer tid till det konstnärliga arbetet för de konstnärliga cheferna samt att få tydligare beslutsvägar. Ledningsgruppen gick från 13 medlemmar till 8, en strategigrupp tillsattes och organisationsförändringar genomfördes. Bland annat tillsattes en administrativ chef för opera/drama med underliggande avdelningar, och marknadsförings- och informationsavdelningarna ombildades till en kommunikationsavdelning.

Rekryteringar

Bland de rekryteringar som genomförts under 2018 kan nämnas administrativ körchef som tillträder vid inledningen av 2019, chef för mask- och perukavdelningen, verkstadschef samt chef för Skapa. Vi har även rekryterat en ny funktion, arkivarie, som ansvarar för att driva arbetet med allmän handling och dokumenthantering.

Konstnärlig chef för opera/drama kommer att börja arbeta för Glyndebourne operafestival under 2019. Rekryteringen av en ersättare inleddes hösten 2018 och beräknas vara klar under våren/sommaren 2019.

Ledarskap

En av de absolut viktigaste förutsättningarna för att GöteborgsOperan ska kunna bedriva en bra verksamhet är välmående, kunniga och engagerade medarbetare. Cheferna ska genom tydliga mandat och uppdrag utveckla medarbetarna till att ta ett stort eget ansvar och vara med och forma verksamheten. Ledarskapet bygger på tydlig kommunikation kring riktning och prioritering, konstruktiv återkoppling och dialog.

Vi använder oss av Västra Götalandsregionens chefskriterier och kommer under 2019 arbeta med att förtydliga vad dessa innebär för GöteborgsOperan:

- Värdegrundsbaserat chefskap
- Mål- och resultatorienterat chefskap
- Kommunikativt chefskap
- Utvecklingsorienterat chefskap

En insats under året för att förstärka ledarskapet har varit att starta ett ledarskapsforum. Utbyte av erfarenheter, inhämtande av ny kunskap och dialog mellan cheferna är några av de återkommande punkterna på dessa möten. Första träffen var i september 2018 och därefter har ett antal återkommande tillfällen med olika teman ägt rum. En coach/ledarutvecklare har engagerats för att hjälpa till att sätta formen för forumet, men den fortsatta utvecklingen sker internt. Utvärdering av ledarskapet sker årligen i medarbetarsamtalen.

Kommande år planeras för att en digital chefsportal, med verktyg för ledarskap/chefskap, ska tas fram.

NYCKELTAL MEDARBETARE 2018

Antal tillsvidareanställda, inkl provtjänstgöring	450
Fördelning kön	<i>kvinnor</i> <i>män</i>
Samtliga medarbetare	50 % 50 %
Ledningsgrupp (7 personer)	100 % 0
Samtliga chefer (32 personer)	53 % 47 %
Medelålder, personer i chefsbefattningar	49 år 50 år

Arbetsmiljö

En god arbetsmiljö skapar goda förutsättningar för medarbetare att verka och utvecklas. Arbetsmiljön är en gemensam angelägenhet för alla anställda. GöteborgsOperans viktigaste resurs är personalen och den ska ges bästa möjliga förutsättningar för att fungera väl.

Under 2018 har en ny arbetsmiljöpolicy implementerats i organisationen och samtliga medarbetare ska vara medvetna om denna policy.

GöteborgsOperans målsättning med arbetsmiljöarbetet:

- Lagar och föreskrifter utgör ett minimikrav samt att arbetsmiljöarbetet i så stor utsträckning som möjligt ska kunna påverkas av personalen.
- De anställdas kunskaper och engagemang ska tas tillvara så att alla upplever att de gör en viktig insats och känner en tillfredsställelse i sitt dagliga arbete.
- Antalet arbetsolycksfall och arbetssjukdomar ska vara noll.
- Ohälsotalet på företaget ska sjunka.
- Arbetsmiljöfrågor är en naturlig del i det vardagliga arbetet och finns med som en punkt på regelbundna möten, som arbetsplatsträffar med mera.

Riskronder och riskanalyser

Arbetsmiljörelaterade riskronder har under 2018 genomförts en till två gånger i arbetslokalerna, beroende på lokalens risknivå. Riskinventering och riskanalyser genomförs fortlöpande på avdelningarna där de fysiska och psykosociala riskerna kartläggs och bedöms. Riskanalysen genomförs även i samband med inköp av ny utrustning, införande av nya arbetsmetoder eller ny arbetsorganisation. Vidare genomförs riskronder i samband med varje produktion och/eller ny spelplats. Riskrond utförs i modell innan rondens gång i repetitionssal och på fasta scener, Riskronder utförs även på turnéscener.

Uppföljning av arbetsmiljö

Arbetsmiljöarbetet följs upp varje år i samband med budgetarbetet samt i AMSK (Arbetsmiljö- och skyddskommittén). AMSK är en partssammansatt grupp med arbetsgivarrepresentanter, huvudskyddsombud samt skyddsombud för de respektive grupperna. Ordförande i AMSK är HR-chef. 2018 gjordes en större uppföljning av arbetsmiljöarbetet, med stöd av en extern konsult som hjälpte till att göra en genomlysning av arbetsmiljöarbetet.

Säkerhet

Säkerhetsarbetet vid GöteborgsOperan handlar till stor del om att skydda liv och hälsa för de människor som vistas i lokalerna, men även skydd av egendom och information. Under 2018 har GöteborgsOperan genomfört utrymningsövning med publik och fullsatt salong. Vi fick även mer oväntat utrymma salong och övriga i huset då brandlarmet utlöstes vid ett åsknedslag. Båda händelserna gav goda lärdomar och erfarenheter. Vi har under året även genomfört två utrymningsövningar för personalen.

Brandskyddet ses kontinuerligt över och operans brandskyddsansvarige är involverad som sakkunnig i frågor som rör till exempel sceniska effekter med pyroteknik. 2018 utvecklade vi så kallade *fake flames*, ljuseffekter som används för att visualisera eld. Detta med ett mycket naturtroget resultat.

GöteborgsOperan deltar i flera nätverk kring säkerhet som exempelvis projektet *Purple Flag*. Projektet, där operans säkerhetssamordnare medverkar, ser över och identifierar osäkra platser i Göteborg, bland annat området runt operan, och hur man kan göra för att öka säkerheten och tryggheten på dessa platser.

Branschtidningen "Brandskydd" gjorde 2018 ett stort reportage om GöteborgsOperans brandsäkerhet. Det var andra gången vi förekom i tidningen och utrymningsövningarna uppmärksammades.

Samverkan

Under 2018 har arbetet med att utveckla goda samverkansformer fortsatt. Samverkan sker enligt samverkansmodellen i BSG (Bolagets Samverkansgrupp) och i VSG (Verksamhetsamverkansgrupper) för olika konstellationer av avdelningar.

Vid ingången av 2019 kommer en partsgemensam utbildning för arbetsgivare och fack att genomföras för att ytterligare förbättra samverkansmodellen.

Hälsa

Operan uppmuntrar till en aktiv livsstil som främjar hälsa och välbefinnande, både i arbetslivet och på fritiden. Medarbetarna kan träna kostnadsfritt på operans egna gym och gruppträning, har möjlighet att få tillgång till behandlingar/massage, till rabatterade träningskort hos avtalade träningsanläggningar samt ett årligt friskvårdsbidrag. När en anställd tränar i GöteborgsOperans egna lokaler under en timme bjuder arbetsgivaren på hälften av träningstiden en gång per vecka.

För företagshälsovård anlitas Hälsan & Arbetslivet. GöteborgsOperan erbjuder alla som fyllt 40 år en hälsokontroll vart tredje år. Under 2018 har ett samarbetsprojekt med Hälsan & Arbetslivet i syfte att förebygga stressrelaterad sjukskrivning och ge god rehabilitering fortsatt. Projektet fortsätter en bit in i 2019 och följs upp i slutet av året.

Alla anställda, oavsett anställningsform, har förmånen fri öppen hälso- och sjukvård. Förmånen omfattar patientavgiften upp till högkostnadsskyddet.

Under 2018 har GöteborgsOperan börjat med månadsuppföljningar med cheferna kring sjukfrånvaro för att på ett tidigt stadium fånga upp medarbetare som står inför en potentiell sjukskrivning. Detta bland annat för att minska risken för långtidssjukskrivning. Syftet är även att under pågående sjukskrivning tidigarelägga insatser och öka dialogen med den sjukskrivne. Detta är ett långsiktigt arbete som hittills gett gott resultat. Sjuktalet har minskat (3,32 procent 2018) jämfört med föregående år (3,83 procent 2017).

SJUKFRÅNVARO 2018

i procent av total ordinarie arbetstid

	2018	2017	2016	2015
Kvinnor	1,78	2,16	2,17	2,16
Män	1,54	1,67	1,64	1,20
Summa	3,32	3,83	3,81	3,36

Jämställdhet och mångfald

Utgångspunkten för GöteborgsOperans arbete med jämställdhet och mångfald är alla människors lika värde, där arbetet ska präglas av respekt för individens integritet.

Jämställdhets- och mångfaldsarbetet drivs genom en partssammansatt jämställdhets- och mångfaldsgrupp, JÄMÅ-gruppen. Den arbetar på uppdrag av ledningsgruppen. Utgångspunkten för arbetet är diskrimineringsgrunderna samt Västra Götalandsregionens policy för jämställdhet och mångfald.

Ordföranden för JÄMÅ har det övergripande ansvaret för mångfalds- och jämställdhetsarbetet och för att förankra arbetet och målen i ledningsgruppen. Varje chef ansvarar därefter för att följa upp sin verksamhet och varje medarbetare ansvarar för att följa givna riktlinjer. Ordförandeskapet delas mellan vd och chefen för Skapa.

Målsättningen är jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsplatsen så att orättvisor försvinner beträffande arbetsförhållanden, möjligheter att förena föräldraskap och arbete, benägenhet att söka arbete och utveckling, könsfördelning inom olika yrkeskategorier, rekryteringsprocessen, lönesättning, konstnärlig verksamhet och marknadsföring. Sexuella trakasserier och kränkande särbehandling får inte förkomma över huvud taget.

Under 2018 har GöteborgsOperan fokuserat jämställdhetsarbetet på bland annat jämställda löner, genom att fortsatt använda BAS-värdering för jämförelser vid osakliga skillnader i lön.

Med mångfald syftar GöteborgsOperan på att alla lika möjligheter och rättigheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Målsättningen med mångfaldsarbetet är att ta tillvara dessa olikheter och därmed skapa en attraktiv och dynamisk arbetsplats där kompetensen hos individer och samarbetspartners ingår som en naturlig del i både internt och externt arbete.

Medarbetarna på kostym- och maskavdelningen deltog under året i Pride-paraden, med efterföljande samtal inom avdelningen.

Nolltolerans mot diskriminering och trakasserier

Inga medarbetare, samarbetspartners eller besökare får utsättas för trakasserier eller annan kränkande särbehandling. GöteborgsOperan har i många år arbetat aktivt för att förhindra trakasserier och kränkningar. Samtliga anställda har ett ansvar att se till att diskriminering och trakasserier inte förekommer i något led av verksamheten. Arbetet tar sin

grund i diskrimineringslagen samt policyn mot kränkande särbehandling som beskrivs i personalhandboken samt vid introduktion av nyanställda.

Organisationen har klara rutiner och har, utöver HR-avdelningen, två särskilda ombud som arbetar ute i verksamheten för att fånga upp sexuella trakasserier. Under 2018 har ytterligare information getts, bland annat vid varje kollationering (presentation av teamet, verket och de medverkande) av en ny produktion, om vad som gäller vid trakasserier och kränkningar och hur man går till väga om man blir utsatt.

En egen enkät från GöteborgsOperan skickades ut i början av februari 2018 som en fördjupning av rörelsen mot sexuella trakasserier. Under året har man arbetat vidare på avdelningarna med resultaten. Dialog om förhållningssätt med mera har förts på APT. I de uppföljande diskussionerna har det gjorts tydligt att det är nolltolerans som gäller.

Internkommunikation

GöteborgsOperans intranät

Intranätet med företagsnyheter och tillhörande avdelningsytor samt dokumenthantering har utvecklats vidare under 2018. Dokumenthanteringen har åtkomst utifrån via molntjänsten Microsoft 360. Arbetet med att få en grundare hierarki på startsidan har fortsatt och beräknas vara avslutat första kvartalet 2019.

Dokumenthanteringen ligger på den gemensamma plattformen SharePoint. Under 2017 och 2018 har en ny dokumenthanteringsplan med nya handlingstyper arbetats fram. Pilotavdelning är IT-avdelningen. I den nya organisationen har vissa avdelningar slagits samman, så även i dokumenthanteringen. Strukturen har omarbetats och under 2019 kopplas de nya handlingstyperna på med tillhörande regelverk för bevarande eller ej.

Faktabanken innehåller fakta om GöteborgsOperan, som styrelse, uppdrag, ekonomi, yrkesgrupper, produktionsprocessen med mera. Syftet är att alla anställda ska kunna hitta lättillgänglig och verifierad information vid till exempel en presentation av GöteborgsOperan. Faktabanken uppdateras minst varje halvår.

Det digitala pressrummet består av tre enheter: *Nyheter/pressklipp*, *Recensioner* samt *Arkiv*. Allting är sökbart inom respektive enhet och tillgängligt för alla anställda. Två bildskärmar finns utplacerade i huset för detta ändamål. Åtkomst ges även via intranätet. Arkivet skickas halvårsvis digitalt till ett medieanalysföretag. Digitaliseringen har

väsentligt förbättrat tidsåtgången, informationsinnehållet samt tillgänglighet och analys av vad som skrivs om GöteborgsOperan.

E-post för anställda

Alla medarbetare med mer än sex månaders anställningstid har en e-postadress. Adressen är enhetlig och uppbyggd på samma sätt för samtliga användare. Större nyheter och viktig information som går ut med e-post översätts i görligaste mån till engelska.

Scendraget

Personaltidningen Scendraget har under 2018 utkommit vid fem tillfällen, med tre nummer på våren och två under hösten. Årets nummer har haft riktning på att berätta om olika medarbetare och deras yrken med tillhörande kompetenser inom GöteborgsOperan. Syftet är att ge mer kunskap om och skapa större förståelse för varandras arbeten och professionalitet, samt att lära känna kollegorna bättre. Medarbetare har även uppmuntrats och bjudits in att skriva om olika ämnen, ett lyckat initiativ då det främjar kommunikationen och samarbetet internt. Det har varit god respons på erbjudanden samt egna initiativ till att skriva.

Modernt och effektivt IT-stöd

IT inom GöteborgsOperan ska erbjuda ett modernt och effektivt administrativt stöd för alla medarbetare och en rationell infrastruktur. IT ska också ge förutsättningar att sammanlänka GöteborgsOperan med externa miljöer, som publik, kunder, samarbetsorganisationer och internationella team, genom att bygga på etablerade standarder och produkter för informationsutbyte, samt säkerställa att elektroniskt utbyte av information sker med bibehållen hög säkerhet.

Under 2018 har det nya magasinet fått en helt ny nätverksmiljö som har direktaccess in till operahuset. På GöteborgsOperan har ett stort antal åtgärder gjorts för att bland annat ge en stabilare infrastruktur, högre hastighet, större täckning på wifi, ökad leverans och tillgänglighet i nätverket, med mera. I början av året slutfördes ett stort arbete med byte av skrivare i hela huset. Restaurangen har fått en ny miljö med nät och kassor och i personalentrén har den komplexa IT-miljön förbättrats.

Övrig utveckling

Under året har GöteborgsOperan fått tillgång till ett nytt magasin, vilket kommer att underlätta det fortsatta arbetet med magasinering av dekor, rekvisita, möbler och mycket annat. Lokalerna rymmer förutom magasinering även verkstäder. Verkstäderna i de nya lokalerna är tänkta som komplement till de befintliga i operahuset. Här kan dekor till hyrproduktioner provmonteras och eventuella fel och brister rättas till innan dekoren körs in till operan. Syftet med detta är bland annat att spara scentid.

Det nya magasinet som ligger på Sörredsvägen, är på drygt 8 860 m² (det gamla var på 5 000 m²) och kontraktet löper på 20 år.

Tekniken i operahuset har också uppgraderats. Inspicienthytten har byggts om och fått ett modernare och mer digitalt system. Ny ljusbordpark har installerats, liksom ett visualiseringsrum för att förbereda ljussättning på Stora scenen. Till produktionen *Nibelungens ring* (*Rhenguldet*) gjordes en ny vridscen. Delar av den, bland annat hissen, kommer att bli en del av GöteborgsOperans maskineri efter att produktionen är klar.

Miljö och hållbarhet

Miljöarbetet är prioriterat på alla avdelningar inom GöteborgsOperan. Miljömålen finns i sin helhet i den övergripande miljöhandlingsplanen för 2017-2021. Utifrån miljömålen har 2018 års miljöarbete fokuserats på energi, transporter, kemikalier, produkter och avfall samt livsmedel. Operan är miljöcertifierad enligt ISO 14001 och under året genomfördes en omcertifieringsrevision där en uppgradering till den nya standarden godkändes.

Operauppsättning som miljöprojekt

Under 2018 har miljön fått en central roll genom uppsättningen av *Rhenguldet*, den första av fyra delar i Wagners epos *Nibelungens ring*, där temat är brännande aktuellt – människans exploatering av naturens resurser och de ödesdiga konsekvenser detta får. *Rhenguldet* hade premiär 17 november. Det är en produktion där hållbarhet varit en aktiv del i de konstnärliga valen. Det blev ett mödosamt och intensivt arbete som bland annat resulterade i flera åtgärder som gagnar miljön. Bland annat byggdes kulisser i trämaterial, tillverkat av spillvirke, i stället för

plastmaterial användes kanvas till mattor och kläder färgades med växtbaserade metoder. Arbetet med "Ringens" har fått gehör ute i Europa och samtal förs med andra operahus om hur vi tillsammans kan arbeta fram en mer hållbar scenkonstproduktion.

Sparar på jordens resurser

Arbetet med effektiv och lägre energiförbrukning pågår ständigt. Målet för 2018 var att minska förbrukningen av energi till 170 kWh/m² BRA, men resultatet blev 173 kWh/m² BRA. Ökningen förklaras delvis av intrimningen av prognosstyrning av värme under 2018 och ett större behov av fjärrkyla.

GöteborgsOperan har även som mål att minska sina avfallsmängder och mängden avfall till förbränning. 2018 blev utfallet 61 procent materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, och 33 procent till förbränning, vilket delvis uppfyllde målen på 62 respektive 35 procent. Den totala mängden avfall ökade dock jämfört med 2017 och förklaras framför allt av ökad verksamhet och utrensning

vid flytten av magasinet samt att fem ton lera, från föreställningen *I con*, skickades till deponi. Merparten av avfallet gick dock till materialåtervinning.

Under 2018 har extern samverkan för att låna ut, skänka bort och lämna till second-handförsäljning fortsatt. Flera mindre musik- och teatersällskap har till exempel tagit hand om en stor mängd mattor. I samband med flytten till nya magasinet rensades en mängd kostymer, dekor, porslin, möbler med mera ut. Dessa såldes vid ett välbesökt arrangemang till inbjudna aktörer inom kultursektorn.

I samband med premiären på *Rhenguldet* startade GöteborgsOperan en insamling av mobiltelefoner, för att tillsammans med besökarna bidra till en hållbar hantering av resurser och avfall. Avlagda mobiltelefoner kunde läggas i ett återvinningskärl i foajén, för att sedan genomgå en process där olika material separeras för återvinning. Varje månad drogs en vinnare bland de inlämnade bidragen som med sin formulering om miljön vann ett så kallat guldpaket. Insamlingen pågick till och med 31 januari 2019.

Grön restaurang

GöteborgsOperans restaurang är Svanenmärkt, ansluten till nätverket Hållbara Restauranger och en del av Fairtrade region. Under året testades ett samarbete med naturbruksskolorna Sötåsen och Svenljunga, varifrån restaurangen köpte viltkött och ekologiska rotsaker och grönsaker.

Det detaljerade målet för 2018 var att andelen ekologiska livsmedel (inkl. MSC-märkt) av den totala livsmedelsbudgeten skulle uppgå till minst 53 procent. Resultatet blev 52,14 procent.

Arbetet med att hitta metoder för att mäta och minska klimatpåverkan från måltidsserveringen fortsatte under 2018. Första kvartalet 2019 beräknas ett klimatberäkningsverktyg kunna implementeras.

Externa samarbeten

Under 2018 genomfördes bland annat finalen för hållbarhetsveckan *Act! Sustainable* på GöteborgsOperan, ett samarbete mellan Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV), Studieförbundet och GöteborgsOperan.

GöteborgsOperan deltog också i *The perfect world foundation; The climate conference 2018* och berättade om sitt miljöarbete. Under året undertecknades dessutom satsningen *Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om*.

Mer om GöteborgsOperans arbete med miljö och hållbarhet finns att läsa i *Hållbarhetsrapport 2018*.

Förvaltningsberättelse

Styrelsen och verkställande direktören för Göteborgs-Operan AB får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2018.

Ägarförhållanden

GöteborgsOperan är ett helägt aktiebolag inom Västra Götalandsregionen.

Övergripande uppdrag

I GöteborgsOperans ägardirektiv är det övergripande uppdraget formulerat på följande sätt:

- GöteborgsOperan ska bedriva opera-, musikal- och dansverksamhet med hög internationell konstnärlig kvalitet för en bred publik. Bolagets orkester ska också bedriva konsertverksamhet.
- Bolaget ska upprätthålla och utveckla sin nationella och internationella position som ett av norra Europas intressantaste operahus.
- Bolaget ska utifrån operahuset i Göteborg och scenen i Skövde, samt genom turnéer, gästspel och digitala media, nå invånarna i Västra Götaland oavsett ålder, kön och/eller social bakgrund.
- Bolaget ska ge internationell lyskraft till Västra Götaland och bidra till att utveckla Västra Götalands kreativa potential och kompetens inom scenkonst.
- Bolaget ska bedriva sin verksamhet i enlighet med uppdrag från kulturnämnden.

Uppdrag och mål

Västra Götalandsregionen kulturnämnds uppdrag till GöteborgsOperan anger följande mål för åren 2018-2020:

- GöteborgsOperan ska upprätthålla och utveckla sin position som ett av norra Europas intressantaste operahus som når och angår en bred publik.
- GöteborgsOperan samverkar med civilsamhället och det fria kulturlivet för att angå fler invånare i Västra Götaland utifrån riktlinjerna för vidgat deltagande.
- GöteborgsOperan är ett modernt digitalt operahus som når ut lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Vision och strategi

Under 2018 har ett omfattande arbete med GöteborgsOperans vision och strategi pågått. Det har utgått från målen i ägardirektivet och kulturnämndens uppdrag. Tre strategiska områden har formulerats:

Vi är tillgängliga och välkomnande

Vi är framstående

Vi arbetar hållbart

Arbetet drivs av GöteborgsOperans strategigrupp och har under året presenterats för alla medarbetare under en personaldag. Mötet spelades in och finns tillgängligt på intranätet där också arbetsdokumentet finns att läsa.

Under 2019 fortsätter arbetet med den nya strategin, först i tvärgrupper och senare under året på avdelningsnivå då vision och strategi ska implementeras.

Väsentliga händelser under 2018

Den konstnärliga verksamheten med opera, musikal, dans och konserter har under året syns på de två scenerna i operahuset i Göteborg, på Skövdescenen samt under turnéer i regionen, nationellt och internationellt.

Operaårets första premiär var *Ariadne på Naxos*, som var en samproduktion med Opera North i Storbritannien. Under hösten presenterades den första operan i *Nibelungens ring*, *Rhenguldet*. Uppsättningen fick stor uppmärksamhet, både för den konstnärliga prestationen och för att hållbarhet var en bärande del av föreställningen.

Årets musikalpremiär, i september, stod Disneys *Ringaren i Notre Dame* för. Den sattes upp i samarbete med Fredericia Teater i Danmark.

GöteborgsOperans Danskompani presenterade två världspremiärer under året, *S & S* och *Dust to dust*.

Danskompaniet hann dessutom med turnéer i Europa (Luxemburg, Frankrike, Schweiz, Tyskland och Italien) och Asien. *Noetic & Untitled black* sattes upp i Peking, Tianjin, Shanghai, Dalian och Macau.

I maj hölls en hyllningskonsert till GöteborgsOperans gudmor, Birgit Nilsson. Föreställningen direktsändes både i Sveriges Radio P2 och av SVT. I juni visades Milos Formans film *Amadeus* till musik och sång av GöteborgsOperans orkester och kör.

Inom GO Skapa, vår kreativa verksamhet med inriktning på deltagande och gemensamt skapande, var årets stora produktion *Monstret i labyrinten* som samlade över 200 medverkande, både amatörer och professionella sångare, unga musiker och musiker från GöteborgsOperans orkester. Körerna för barn och ungdomar har under året utvecklats till en barnkör och en ungdomskör, den senare uppdelad i två åldersgrupper.

I den regionala verksamheten hade *Mitt livs berättelse premiär* under hösten. Den spelades på Skövdescenen och GöteborgsOperans Lilla scen samt på ett antal bygdegårdar runt om i regionen.

Operan har även erbjudit flera gratisföreläsningar under året, där musiker, sångare och dansare deltagit. Dessa har getts i operahusets foajé och på scener runt om i regionen.

Både ordinarie föreläsningar och övriga evenemang har lockat en stor publik. Beläggningen under 2018 har ökat och även andra aktiviteter har haft många besökare, till exempel *Öppet Hus* på höstlovet då omkring 1 200 barn och vuxna kom till GöteborgsOperan.

En ny ledningsorganisation infördes 1 juni och består nu av ledningsgrupp, strategisk chefsgrupp och konstnärlig ledningsgrupp. Förändringen har genomförts för att ge mer tid till konstnärligt arbete. Det ska även bli tydligare vilka beslut som fattas var, och vem som är ansvarig. Förändringen har inneburit mindre ändringar i organisationen, framför allt att rollerna som konstnärliga chefer förändrats då ansvaret för de konstnärliga frågorna har renodlats. Restaurangen och näringslivssamarbeten ingår sedan 1 februari 2018 i marknadsenheten och 1 juni gick marknadsförings- och informationsavdelningarna samman i en ny kommunikationsavdelning.

Stephen Langridge, konstnärlig chef för opera/drama, utsågs under året till ny konstnärlig ledare för det brittiska operahuset Glyndebourne, och han lämnar därför GöteborgsOperan sommaren 2019. Rekrytering pågår och en ny konstnärlig chef kan förhoppningsvis vara på plats under 2019.

Under året har GöteborgsOperan tilldelats flera utmärkelser av olika slag. Danskompaniet vann pris för Årets magi på Scenkonstgalan. Designen av GöteborgsOperans visuella identitet fick både Guldägg och Silverägg på Guldäggs galan och utmärkelser Design S – Swedish Design Awards av Svensk Form. Dessutom belönades affischserien *Nibelungens ring* med Svenska Designpriset.

Ekonomi

GöteborgsOperans nettoomsättning, som till övervägande delen består av biljettintäkter, uppgick till 107,7 mnkr (93,3). Ökningen i jämförelse med föregående år beror på hög beläggning på många av årets produktioner samt fler spelade föreläsningar på Stora scenen.

Restaurangintäkterna uppgick till 28,9 mnkr (27,2). Vi har även detta år kunnat hålla den förhållandevis höga nivån på sponsorintäkter och utfallet för 2018 blev 9,9 mnkr (10,1).

GöteborgsOperans egenfinansiering uppgick till 30 procent (27). Biljettintäkterna svarade för 21 procent (18).

Investeringar

Periodens investeringar uppgick till 23,8 mnkr (11,2).

Eget kapital

GöteborgsOperans egna kapital uppgick vid utgången av 2018 till 29,9 mnkr (29,4) samt obeskattade reserver till 23,5 mnkr (15,5). Soliditeten uppgick därmed till 31 procent (26).

Resultat

GöteborgsOperans resultat efter finansiella poster uppgick för 2018 till 8,6 mnkr (2,1).

Medarbetare

Under 2018 hade GöteborgsOperan 510 medarbetare räknat på årsbasis. Antalet anställda kan variera mellan åren beroende på vilka produktioner som sätts upp.

De kvalitetsstärkande åtgärderna har delats in enligt samma princip som föregående år:

- Kompetensutveckling och utbildning
- Utveckling av konstnärliga processer i våra produktioner
- Omställningsstöd

Framtida utveckling

Den regionala produktionsplanen för 2017–2021 innebär att GöteborgsOperan ska skapa två produktioner årligen för turné i regionen. Dessa kompletteras med konserter och andra framträdanden och utgör en del av GöteborgsOperans uppdrag.

Beslutet att inte fortsätta planera för ett nytt scenkonsthus, GO+, innebär att andra lösningar måste komma till stånd. Behovet av lokaler anpassade till dagens verksamhet kvarstår. Stora scenen behöver frigöras för fler betalande föreställningar och det finns behov av en scen för gästspel samt egna regionala produktioner i Göteborg. Behov finns också av en scen som är bättre anpassad för vissa dansproduktioner samt för Skapas verksamhet.

Under 2019 fortsätter arbetet med vision och strategi, vilka ska borge för att GöteborgsOperan fortsatt ska kunna bedriva opera-, musikal-, dans- och konsertverksamhet med hög internationell konstnärlig kvalitet för en bred publik.

Bedömda risker

För att kunna uppfylla de mål som ligger i GöteborgsOperans uppdrag krävs en hållbar finansiering, långsiktig planering och ett affärsmässigt arbetssätt.

Verksamheten kräver god planering med flera års framförhållning, eftersom artister och konstnärliga team kontrakteras långt före premiärdatum. Den är även personalintensiv vilket medför oundvikliga kostnadsökningar. Produktionerna kräver en komplex logistik, organisation och spetskompetens av medarbetarna i huset.

De närmaste åren kommer investeringsbehovet att vara större än tidigare då GöteborgsOperan själv fortsättningsvis behöver finansiera investeringar som tidigare togs av den byggnadsfond som tillkom när huset var nytt och som nu är slut. För att GöteborgsOperan även fortsättningsvis ska ligga i teknisk framkant kommer de närmaste åren att kräva en hel del tekniska investeringar.

En ekonomi i balans kräver långsiktighet i finansieringen och hög egenfinansiering. För att den höga egenfinansiering som GöteborgsOperan har ska kunna behållas, krävs noggranna analyser samt omvärldsbevakning inför planeringen av varje säongs repertoar.

GöteborgsOperans tillgångar är till största delen investerade i verksamheten som bedrivs i operahuset. Skador på anläggningen, förorsakade av till exempel brand, kan få stora negativa konsekvenser, dels i form av direkta skador, dels avbrott som försvårar eller omöjliggör att leva upp till åtagandena mot publiken. För att minska denna risk pågår ett kontinuerligt arbete med skadeförebyggande åtgärder och säkerhetsrutiner.

FLERÅRSJÄMFÖRELSE

Bolagets ekonomiska utveckling i sammandrag

	2018	2017	2016	2015	2014
Nettoomsättning kkr	107 654	93 327	74 217	89 919	69 240
Offentliga bidrag kkr	364 362	366 584	340 018	333 407	337 571
Egenfinansiering %	30	27	25	29	24
Pensions- och omställningskostnader kkr	38 104	36 997	39 646	36 834	50 173
Rörelseresultat kkr	8 560	2 145	1 377	524	-13 886
Resultat efter finansiella poster kkr	8 550	2 141	1 356	557	-13 860
Balansomslutning kkr	155 248	162 425	143 667	136 706	151 990
Soliditet %	31	26	28	28	25
Medelantal anställda st	510	528	522	540	523

Nyckeltalsdefinitioner framgår av not 1.

Hållbarhetsrapport

GöteborgsOperan AB uppfyller kravet på att upprätta hållbarhetsrapport enligt årsredovisningslagen. Separat rapport har upprättats vilken har publicerats på hemsidan www.opera.se.

Förslag till vinstdisposition

Till årsstämman förfogande står följande vinstmedel:

Balanserad vinst	3 895 925
Årets vinst	550 391
	4 446 316

Disponeras så att i ny räkning överföres	4 446 316
--	-----------

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning samt kassaflödesanalys med noter.

RESULTATRÄKNING

Belopp i kkr	Not	2018-01-01 -2018-12-31	2017-01-01 -2017-12-31
Rörelsens intäkter			
Nettoomsättning	3, 4	107 654	93 327
Offentliga stöd	5	364 362	366 584
Övriga rörelseintäkter	6	45 098	45 477
		517 113	505 388
Rörelsens kostnader			
Råvaror och förnödenheter		-8 540	-7 952
Övriga externa kostnader	7, 8	-113 804	-108 647
Personalkostnader	9	-376 966	-369 627
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-8 514	-7 871
Övriga rörelsekostnader		-729	-9 146
		-508 553	-503 243
Rörelseresultat		8 560	2 145
Resultat från finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1	4
Räntekostnader och liknande resultatposter		-11	-8
		-10	-4
Resultat efter finansiella poster		8 550	2 141
Bokslutsdispositioner	10	-8 000	-1 000
Resultat före skatt		550	1 141
Skatt på årets resultat	11	0	0
ÅRETS RESULTAT		550	1 141

BALANSRÄKNING

Belopp i kkr	Not	2018-12-31	2017-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Nedlagda kostnader på annans fastighet	12	5 085	5 365
Maskiner, inventarier och andra anläggningar	13	63 074	48 276
Pågående nyanläggningar och förskott	14	0	0
		68 159	53 641
Summa anläggningstillgångar		68 159	53 641
Omsättningstillgångar			
<i>Varulager m m</i>			
Färdiga varor och handelsvaror		1 346	1 280
		1 346	1 280
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		1 587	6 092
Fordringar hos ägare	15	52 576	75 652
Aktuella skattefordringar		4 686	4 605
Övriga kortfristiga fordringar		6 379	6 542
Förutbetalda scenproduktionskostnader		16 874	12 059
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	16	3 460	2 350
		85 563	107 299
<i>Kassa och bank</i>		<u>181</u>	<u>205</u>
Summa omsättningstillgångar		87 090	108 784
SUMMA TILLGÅNGAR		155 249	162 425

BALANSRÄKNING

Belopp i kkr	Not	2018-12-31	2017-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	17		
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		13 000	13 000
Reservfond		12 485	12 485
		25 485	25 485
Fritt eget kapital			
Balanserad vinst eller förlust		3 896	2 755
Årets resultat		550	1 141
		4 446	3 896
Summa eget kapital		29 931	29 381
Obeskattade reserver	18	23 500	15 500
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		17 784	22 836
Övriga skulder		6 313	5 859
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	19	<u>77 721</u>	<u>88 848</u>
Summa kortfristiga skulder		101 818	117 544
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		155 249	162 425

EGET KAPITAL

Rapport över förändring i eget kapital

	Aktiekapital	Reservfond	Fritt eget kapital	Summa eget kapital
Ingående				
eget kapital 2018-01-01	13 000	12 485	3 896	29 381
Disposition enl. beslut av årsstämma	0	0	0	0
Årets resultat	0	0	550	550
Utgående				
eget kapital 2018-12-31	13 000	12 485	4 446	29 931

KASSAFLÖDESANALYS

Belopp i kkr	Not	2018-01-01 2018-12-31	2017-01-01 2017-12-31
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	20	8 550	2 141
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet	21	9 258	17 117
Betald skatt		<u>-81</u>	<u>4 184</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring av rörelsekapital		17 727	23 442
Kassaflöde från förändring av rörelsekapitalet			
Förändring av varulager och pågående arbete		-66	-129
Förändring av kundfordringar		4 505	-322
Förändring av kortfristiga fordringar		2 711	-9 870
Förändring av leverantörsskulder		-5 052	7 874
Förändring av kortfristiga skulder		<u>-10 396</u>	<u>8 743</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten		9 430	29 737
Investeringsverksamheten			
Investeringar i materiella anläggningstillgångar		-23 776	-11 217
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		<u>0</u>	<u>4 150</u>
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-23 776	-7 067
Årets kassaflöde		-14 346	22 670
Likvida medel vid årets början		66 852	<u>44 182</u>
Likvida medel vid årets slut		52 506	66 852

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med föregående år.

Utländska valutor

Monetära tillgångs- och skuldposter i utländsk valuta värderas till balansdagens kurs. Transaktioner i utländsk valuta omräknas enligt transaktionsdagens avistakurs.

Vinster och förluster på fordringar och skulder av rörelsekaraktär nettoredovisas bland övriga rörelseintäkter alternativt övriga rörelsekostnader.

Intäkter

Intäkter har upptagits till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas utifrån genomförd föreställning, utförd tjänst eller levererad vara. Intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras och att intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Erhållna bidrag intäktsförs i den period då de kostnader uppkommer som bidraget är avsett att kompensera. Erhållna bidrag som hänför sig till förväntade kostnader redovisas som förutbetalda intäkter.

Offentliga bidrag

Inkomster från offentliga bidrag som inte är förenade med krav på framtida prestation redovisas som intäkt när villkoren för att få bidraget uppfyllts och de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen sannolikt kommer att tillfalla företaget samt inkomsten kan beräknas tillförlitligt. Offentliga bidrag har värderats till det verkliga värdet av den tillgång som företaget fått.

Inkomster från offentliga bidrag som är förenade med krav på framtida prestation redovisas som intäkt när prestationen utförs och de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen sannolikt kommer att tillfalla företaget och inkomsterna kan beräknas tillförlitligt. Offentliga bidrag har värderats till det verkliga värdet av den tillgång som företaget fått. Bidrag som mottagits före dess att villkoren för att redovisa det som intäkts uppfyllts, redovisas som skuld.

Inkomstskatter

Aktuella skatter värderas utifrån de skattesatser och skatteregler som gäller på balansdagen. Uppskjutna skatter värderas utifrån de skattesatser och skatteregler som är beslutade före balansdagen.

Uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag eller andra framtida skattemässiga avdrag redovisas i den utsträckning det är sannolikt att avdraget kan avräknas mot överskott vid framtida beskattning.

Aktuell skatt, liksom förändring i uppskjuten skatt, redovisas i resultaträkningen om inte skatten är hänförlig till en händelse eller transaktion som redovisas direkt i eget kapital. Skatteeffekter av poster som redovisas direkt mot eget kapital, redovisas mot eget kapital.

På grund av sambandet mellan redovisning och beskattning särredovisas inte den uppskjutna skatteskulden som är hänförlig till obeskattade reserver.

Varulager

Varulagret värderas, med tillämpning av först-in först-ut-principen, till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen. Därvid har inkuransrisk beaktats.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår utgifter som direkt kan hänföras till förvärvet av tillgången.

När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utrangeras eventuell kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras.

Tillkommande utgifter som avser tillgångar som inte delas upp i komponenter läggs till anskaffningsvärdet om de beräknas ge företaget framtida ekonomiska fördelar, till den del tillgångens prestanda ökar i förhållande till tillgångens värde vid anskaffningstidpunkten.

Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader.

Realisationsvinst respektive realisationsförlust vid avyttring av en anläggningstillgång redovisas som Övrig rörelseintäkt respektive Övrig rörelsekostnad.

Materiella anläggningstillgångar skrivs av systematiskt över tillgångens bedömda nyttjandeperiod. När tillgångarnas avskrivningsbara belopp fastställs, beaktas i förekommande fall tillgångens restvärde.

Linjär avskrivningsmetod används för de materiella tillgångarna.

FÖLJANDE AVSKRIVNINGSTIDER TILLÄMPAS:

Nedlagda kostnader på annans fastighet	30 år
Datorer	3 alt. 5 år
Musikinstrument	0-10 år
Maskiner och andra tekniska anlägggn.	5 alt. 10-15 år
Inventarier, verktyg och installationer	5 år

Nedskrivning av icke-finansiella tillgångar

När det finns en indikation på att en tillgångs värde minskat, görs en prövning av nedskrivningsbehov. Har tillgången ett återvinningsvärde som är lägre än det redovisade värdet, skrivs den ner till återvinningsvärdet. Vid bedömning av nedskrivningsbehov grupperas tillgångarna på de lägsta nivåer där det finns separata identifierbara kassaflöden (kassagenererande enheter).

Förutbetalda scenproduktionskostnader

Scenproduktionskostnader som material, rättigheter, arvoden mm periodiseras över produktionens spelperiod. I posten förutbetalda scenproduktionskostnader redovisas periodiserade kostnader för föreställningar som genomförs kommande räkenskapsår. Förutbetalda scenproduktionskostnader har värderats till nedlagda direkta externa kostnader fram till premiärdatum.

Leasingavtal

Samtliga leasingavtal där företaget är leasetagare redovisas som operationell leasing (hyresavtal), oavsett om avtalen är finansiella eller operationella. Leasingavgiften redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Ersättningar till anställda

Kortfristiga ersättningar

Kortfristiga ersättningar i bolaget utgörs av lön, sociala avgifter, betald semester, betald sjukfrånvaro och bonus. Kortfristiga ersättningar redovisas som en kostnad och en skuld då det finns en legal eller informell förpliktelse att betala ut en ersättning.

Ersättningar efter avslutad anställning

Företaget har endast avgiftsbestämda pensionsplaner vilket innebär att företaget betalar fastställda avgifter till ett annat företag, normalt ett försäkringsföretag, och har inte längre någon förpliktelse till den anställde när avgifterna

är betalda. Storleken på den anställdes ersättningar efter avslutad anställning är beroende av de avgifter företaget har betalat och den kapitalavkastning som avgifterna ger.

Finansiella instrument

Kundfordringar och övriga fordringar

Fordringar redovisas som omsättningstillgångar med undantag för poster med förfallodag mer än 12 månader efter balansdagen, vilka klassificeras som anläggningstillgångar. Fordringar tas upp till det belopp som förväntas bli inbetalt efter avdrag för individuellt bedömda osäkra fordringar. Fordringar som är räntefria eller som löper med ränta som avviker från marknadsräntan och har en löptid överstigande 12 månader redovisas till ett diskonterat nuvärde och tidsvärdeförändringen redovisas som ränteintäkt i resultaträkningen.

Låneskulder och leverantörsskulder

Låneskulder och leverantörsskulder redovisas initialt till anskaffningsvärde efter avdrag för transaktionskostnader. Skiljer sig det redovisade beloppet från det belopp som ska återbetalas vid förfallotidpunkten periodiseras mellanskillnaden som räntekostnad över lånets löptid med hjälp av instrumentets effektivränta. Härigenom överensstämmer vid förfallotidpunkten det redovisade beloppet och det belopp som ska återbetalas.

Kvittning av finansiell fordran och finansiell skuld

En finansiell tillgång och en finansiell skuld kvittas och redovisas med ett nettobelopp i balansräkningen endast då legal kvittningsrätt föreligger samt då en reglering med ett nettobelopp avses ske eller då en samtida avyttring av tillgången och reglering av skulden avses ske.

Obeskattade reserver

Obeskattade reserver redovisas med bruttobelopp i balansräkningen, inklusive den uppskjutna skatteskuld som är hänförlig till reserverna.

Bokslutsdispositioner

Förändringar av obeskattade reserver redovisas som bokslutsdispositioner i resultaträkningen. Koncernbidrag redovisas som bokslutsdispositioner.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medför in- eller utbetalningar.

Risker*Likviditets- och ränterisk*

GöteborgsOperan AB ingår i ägaren Västra Götalandsregionens centralkontosystem. Finansieringen sker i enlighet med ägarens riktlinjer.

Valutarisker

Exponering för valutarisker förekommer för betalningar av arvoden till utländska artister och inköp av utrustning. Hittills har inte några säkringsinstrument använts. Utvecklingen av kursförändringarna för aktuella valutor bevakas kontinuerligt.

Nyckeltalsdefinitioner*Soliditet*

Eget kapital och obeskattade reserver (med avdrag för uppskjuten skatt) i förhållande till balansomslutningen.

Egenfinansiering

Nettoomsättning och övriga rörelseintäkter i förhållande till totala intäkter.

Not 2 Uppskattningar och bedömningar

Inga bedömningar eller uppskattningar har gjorts som har betydande effekt på de redovisade beloppen i den finansiella rapporten eller skulle innebära en betydande risk för en väsentlig justering av de redovisade värdena för tillgångar och skulder under nästa räkenskapsår.

NOT 3 NETTOOMSÄTTNINGENS FÖRDELNING PER VÄSENTLIGT INTÄKTSSLAG

	2018	2017
Nettoomsättningen fördelar sig enligt följande:		
Biljettintäkter Göteborg	97 907	85 636
Biljettintäkter, turnéer och samarbetsprojekt	6 478	4 356
Programförsäljning mm	3 269	3 335
	107 654	93 327

NOT 4 TRANSAKTIONER MELLAN KONCERNFÖRETAG

	2018	2017
Inköp och försäljning mellan koncernföretag		
Nedan anges andelen av årets inköp och försäljning avseende koncernföretag		
Inköp	381	339
Försäljning	0	0
	381	339

NOT 5 OFFENTLIGA BIDRAG

	2018	2017
Regionbidrag	356 072	349 506
Övriga bidrag regionen	8 290	17 078
	364 362	366 584

NOT 6 ÖVRIGA RÖRELSEINTÄKTER

	2018	2017
Sponsorintäkter	9 870	10 142
Servering	28 906	27 219
Övriga intäkter	5 294	5 325
Övriga bidrag och gåvor	1 028	2 791
	45 098	45 477

NOT 7 ERSÄTTNING TILL REVISORERNA

	2018	2017
PwC		
Revisionsuppdrag	115	117
Revisionsverksamhet utöver revisionsuppdraget	15	25
Övriga tjänster	13	8
	143	150

NOT 8 OPERATIONELLA LEASINGAVTAL

	2018	2017
Framtida leasingavgifter, för icke uppsägningsbara leasingavtal, förfaller till betalning enligt följande:		
Inom ett år	6 363	4 166
Senare än ett men inom fem år	22 962	23 443
Senare än fem år	78 504	84 111
	107 829	111 720
 Under perioden kostnadsförda leasingavgifter	 3 906	 4 254
	3 906	4 254

Den operationella leasingen består i allt väsentligt av hyrda lokaler. Uppgifterna i denna not inkluderar även finansiella leasingavtal, vilka redovisas som operationella. Förutom hyra av lokaler, avser avtalen leasing av bilar och viss IT-utrustning mm.

NOT 9 ANSTÄLLDA OCH PERSONALKOSTNADER

	2018	2017
Medelantalet anställda		
Kvinnor	255	264
Män	255	264
	510	528
Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader		
Löner och ersättningar till styrelse och verkställande direktör	1 568	1 537
Löner och ersättningar till övriga anställda	240 098	238 428
	241 667	239 965
Pensionskostnader för styrelse och verkställande direktör	300	246
Pensionskostnader för övriga anställda	32 479	31 400
Sociala avgifter enligt lag och avtal	82 639	79 800
	115 418	111 446
Totala löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	357 085	351 411

GöteborgsOperan svarar för en privat pensionslösning för bolagets Verkställande direktör. Parterna har en ömsesidig uppsägningstid om sex månader. Under uppsägningstiden kvarstår Verkställande direktören i anställningen och erhåller lön. Vid uppsägning från arbetsgivarens sida är direktören, utöver lön under uppsägningstiden, berättigad till en ersättning motsvarande 12 månader under förutsättning att direktören vid uppsägningstillfället varit anställd på denna befattning i minst 12 månader.

	2018	2017
Könsfördelning bland ledande befattningshavare		
Andel kvinnor i styrelsen	67 %	67 %
Andel män i styrelsen	33 %	33 %
Andel kvinnor bland övriga ledande befattningshavare	100 %	79 %
Andel män bland övriga ledande befattningshavare	0 %	21 %

NOT 10 BOKSLUTSDISPOSITIONER

	2018	2017
Skillnad mellan bokförda avskrivningar och avskrivningar enligt plan	-8 000	-1 000
	-8 000	-1 000

NOT 11 SKATT PÅ ÅRETS RESULTAT

	2018	2017
Skatt på årets resultat		
Aktuell skatt	-	-
Uppskjuten skatt	-	-
Skatt på årets resultat	0	0
	<i>Belopp</i>	<i>Belopp</i>
Redovisat resultat före skatt	550	1 141
Skatt enligt gällande skattesats	22,00	
Skatteeffekt av ej avdragsgilla kostnader	-121	22,00
Skatteeffekt av ej skattepliktiga intäkter	-248	-251
Skatteeffekt av utnyttjat ej tidigare värderat underskottsavdrag	0	-256
	0	1
	<u>369</u>	<u>506</u>
Redovisad effektiv skatt	0,00	0,00
	0	0

Uppskjuten skattefordran om 764 tkr hänförligt till underskottsavdrag har ej tagits upp till något värde med hänsyn till osäkerhet om det kommer kunna nyttjas.

NOT 12 NEDLAGDA KOSTNADER PÅ ANNANS FASTIGHET

	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärden	7 091	7 402
Försäljningar/utrangeringar	-55	-311
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	7 036	7 091
Ingående avskrivningar	-1 726	-1 531
Försäljningar/utrangeringar	11	51
Årets avskrivningar	-236	-246
Utgående ackumulerade avskrivningar	-1 951	-1 726
Utgående redovisat värde	5 085	5 365

NOT 13 MASKINER, INVENTARIER OCH ANDRA ANLÄGGNINGAR

	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärden	123 506	121 287
Inköp	23 777	11 217
Försäljningar/utrangeringar	-4 766	-8 998
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	142 516	123 506
Ingående avskrivningar	-75 230	-72 099
Försäljningar/utrangeringar	4 066	4 495
Årets avskrivningar	-8 278	-7 626
Utgående ackumulerade avskrivningar	-79 442	-75 230
Utgående redovisat värde	63 074	48 276

NOT 14 PÅGÅENDE NYANLÄGGNINGAR OCH FÖRSKOTT AVSEENDE MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärden	0	8 631
Utrangeringar		-8 631
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	0	0
Utgående redovisat värde	0	0

NOT 15 FORDRINGAR HOS ÄGARE

	2018-12-31	2017-12-31
Saldo på koncernkonto ingår med:	-52 324	-66 647
	-52 324	-66 647

NOT 16 FÖRUTBETALDA KOSTNADER OCH UPPLUPNA INTÄKTER

	2018-12-31	2017-12-31
Förutbetalda hyror	1 466	216
Övriga poster	1 994	2 134
	3 460	2 350

NOT 17 AKTIEKAPITAL

Aktiekapitalet består av 13 000 st aktier med kvotvärde 1 000 kr.

NOT 18 OBESKATTADE RESERVER

	2018-12-31	2017-12-31
Akkumulerad skillnad mellan bokförda avskrivningar och avskrivningar enligt plan	23 500	15 500
	23 500	15 500

NOT 19 UPPLUPNA KOSTNADER OCH FÖRUTBETALDA INTÄKTER

	2018-12-31	2017-12-31
Förköpta biljetter och abonnemang	26 843	37 014
Förutbetalda sponsorintäkter	1 835	1 762
Upplupna personalkostnader	39 203	38 543
Presentkort	4 427	4 201
Övriga poster	5 414	7 328
	77 721	88 849

NOT 20 BETALDA OCH ERHÅLLNA RÄNTOR

	2018-12-31	2017-12-31
Erhållen ränta	1	4
Erlagd ränta	-11	-8
	-10	-4

NOT 21 JUSTERINGAR FÖR POSTER SOM INTE INGÅR I KASSAFLÖDE

	2018-12-31	2017-12-31
Avskrivningar	8 514	7 871
Resultat vid utrangeringar och försäljningar av anläggningstillgångar	744	9 246
	9 258	17 117

NOT 22 LIKVIDA MEDEL

	2018-12-31	2017-12-31
Likvida medel		
Kassamedel	114	138
Banktillgodohavanden	67	68
Tillgodohavanden på koncernkonto	52 324	66 647
	52 506	66 852

Ovanstående poster har klassificerats som likvida medel med utgångspunkt att:

- De har obetydlig risk för värdefluktationer.
- De lätt kan omvandlas till kassamedel.
- De har en löptid om högst 3 månader från anskaffningspunkten

NOT 23 EVENTUALFÖRPLIKTELSE

	2018-12-31	2017-12-31
Garantiförbindelse Svensk Scenkonst	7 691	7 510
	7 691	7 510

NOT 24 UPPLYSNINGAR OM NÄRSTÅENDE

Transaktioner mellan företaget och dess närstående har skett på marknadsmässiga grunder.

NOT 25 EKONOMISKA ARRANGEMANG SOM INTE REDOVISAS I BALANSRÄKNINGEN

GöteborgsOperans verksamhet kräver lång framförhållning och i många produktioner måste artister och produktions-team kontrakteras flera år innan premiärdatum. Detta innebär att GöteborgsOperan binder upp sig för kostnader som utfaller först om flera år.

NOT 26 UPPGIFT OM ÄGARFÖRHÅLLANDE

Bolaget är helägt bolag av Västra Götalands Läns Landsting, organisationsnummer 232100-0131 med säte i Göteborg. Västra Götalands Läns Landsting upprättar koncernredovisning.

Bolagets verksamhet har bedrivits enligt bestämmelserna om kommunala bolag i kommunallagen.

NOT 27 FÖRSLAG TILL DISPOSITION AV RESULTATET

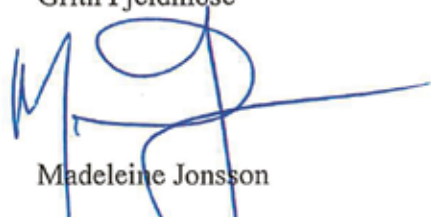
Förslag till vinstdisposition	
Balanserad vinst	3 896
Årets vinst	550
	4 446
Disponeras så att i ny räkning överföres	4 446

Göteborg 2019- 01-31

Tord Gustafsson
Ordförande

Grith Fjeldmose

Madeleine Jonsson

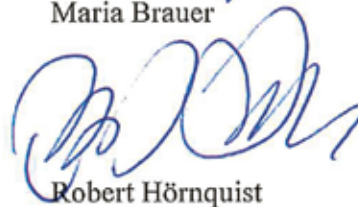
Gunnar Larsson

Petra Vainionpää

Maria Brauer

Robert Hörnquist

Valéria Kant

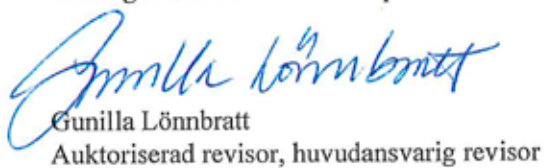
Carina Ridenius

Christina Björklund
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats 2019- 01-31

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Gunilla Lönnbratt
Auktoriserad revisor, huvudansvarig revisor

Isa Schuman
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i GöteborgsOperan Aktiebolag, org.nr 556121-7828

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för GöteborgsOperan Aktiebolag för år 2018.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av GöteborgsOperan Aktiebolags finansiella ställning per den 31 december 2018 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för GöteborgsOperan Aktiebolag.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till GöteborgsOperan Aktiebolag enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen

Bolaget rapporterar årligen till ägare i årsredovisning 2018 till VGR. Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för denna andra information.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

En ytterligare beskrivning av vårt ansvar för revisionen av årsredovisningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för GöteborgsOperan Aktiebolag för år 2018 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Vi tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till GöteborgsOperan Aktiebolag enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation, och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Den verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Vårt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed vårt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

En ytterligare beskrivning av vårt ansvar för revisionen av förvaltningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Göteborg den 31 januari 2019
Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Gunilla Lönnbratt
Auktoriserad revisor
Huvudansvarig revisor

Isa Schuman
Auktoriserad revisor

Till årsstämman i GöteborgsOperan AB
organisationsnummer 556121-7828

Till regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen

Granskningsrapport för år 2018

Vi, av regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen utsedda lekmannarevisorer, har granskat bolagets verksamhet under år 2018.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisoreernas ansvar är att granska verksamhet och intern kontroll samt pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv. I den av ägaren beslutade bolagspolicyn framgår att lekmannarevisorerne årligen ska uttala sig om bolaget bedrivits på ett ändamålsenligt sätt utifrån det syfte som anges i bolagsordningen och i ägardirektiv samt de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten.

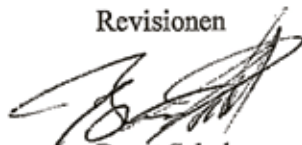
Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för vår bedömning och prövning.

Vi bedömer sammantaget att bolagets verksamhet i allt väsentligt har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig. Vi finner därför inte anledning till anmärkning mot styrelsens ledamöter eller verkställande direktören.

Vi återopar bifogad redogörelse.

Göteborg den 31 januari 2019

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
Revisionen

Bernt Sabel
Lekmannarevisor

Wimar Sundén
Lekmannarevisor

Hållbarhetsrapport 2018

GöteborgsOperan AB:s Hållbarhetsrapport 2018 utgör en separat handling till förvaltningsberättelsen och har upprättats i enlighet med årsredovisningslagens krav. Hållbarhetsrapporten antogs av styrelsen den 31 januari 2019.

Hållbarhetsstyrning

GöteborgsOperan är en samhällsaktör som med kreativitet, ett modernt synsätt, nyfikenhet och öppenhet ska ge alla invånare i Västra Götalandsregionen tillgång till opera, dans och musikal. I det uppdraget och inom hela verksamheten strävar GöteborgsOperan efter hållbarhet ur ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt perspektiv. Arbetssätten bygger på att alla resurser används klokt och ansvarsfullt.

GöteborgsOperans uppdrag

Ägardirektiv till GöteborgsOperan

GöteborgsOperan är ett aktiebolag, helägt av Västra Götalandsregionen. I ägardirektivet framgår bland annat att bolaget ska upprätthålla och utveckla sin nationella och internationella position som ett av norra Europas intressantaste operahus.

Utifrån operahuset i Göteborg och scenen i Skövde, genom turnéer, gästspel och digitala medier, ska GöteborgsOperan nå invånarna i Västra Götaland, oavsett ålder, kön och/eller social bakgrund.

GöteborgsOperan ska även ge internationell lyskraft till Västra Götaland och bidra till att utveckla regionens kreativa potential och kompetens inom scenkonst.

Kulturnämndens uppdrag till GöteborgsOperan

2018-2020

GöteborgsOperan ska bedriva sin verksamhet i enlighet med uppdrag från Västra Götalandsregionens kulturnämnd som beslutas för tre år i taget. Målen för innevarande treårsperiod är:

- GöteborgsOperan ska upprätthålla och utveckla sin position som ett av norra Europas intressantaste operahus som når och angår en bred publik.
- GöteborgsOperan samverkar med civilsamhället och

det fria kulturlivet för att angå fler invånare i Västra Götaland utifrån riktlinjerna för vidgat deltagande.

- GöteborgsOperan är ett modernt digitalt operahus som når ut lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Varje mål har ett antal indikatorer som ska följas upp och rapporteras till kulturnämnden. Respektive mål är dessutom kopplat till en utvecklingsstrategi.

Vision och strategi

För att nå målen och fullgöra uppdragen har GöteborgsOperan haft gemensamma utgångspunkter i en vision, en strategi och tre kärnvärden. Tidigt under 2018 inleddes ett omfattande arbete med att formulera en ny vision och strategi för GöteborgsOperan. Det utgår från målen i ägardirektivet samt kulturnämndens uppdrag. Tre strategiska områden har formulerats:

- Vi är tillgängliga och välkomnande
- Vi är framstående
- Vi arbetar hållbart

Arbetet drivs av GöteborgsOperans strategigrupp och har under året presenterats för alla medarbetare under en personaldag. Informationsmötet spelades in och finns tillgängligt på intranätet där också arbetsdokumentet finns att läsa.

Under 2019 fortsätter arbetet med den nya strategin, först i tvärgupper och senare under året på avdelningsnivå då vision och strategi ska implementeras.

GöteborgsOperans kärnvärden kvarstår:

- Professionella
- Engagerade
- Nyskapande

Styrning och uppföljning

Varje mål i GöteborgsOperans uppdrag har ett antal indikatorer som följs upp och rapporteras varje verksamhetsår till Västra Götalandsregionens kulturnämnd enligt beslutad tidsplan.

Styrdokument som grund

GöteborgsOperan agerar och bygger sin verksamhet utifrån Västra Götalandsregionens policyer och riktlinjer.

Med dessa som grund har GöteborgsOperan tagit fram och implementerat kompletterande och verksamhets-specifika policyer, riktlinjer, rutiner och handböcker där det har behövts, exempelvis miljöpolicy, personalhandbok och inköpshandbok. Alla styrdokument och handböcker finns tillgängliga på GöteborgsOperans intranät.

Krav på leverantörer

GöteborgsOperan följer Västra Götalandsregionens riktlinjer i upphandlingar. Kontraktsvillkoren omfattar FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, ILO:s åtta kärnkonventioner, FN:s barnkonvention, nationell lagstiftning (arbetsmiljö, arbetsrätt och miljö) som gäller i tillverkningslandet samt FN:s deklaration mot korruption. I de flesta förfrågningsunderlag hänvisar GöteborgsOperan till dessa kontraktsvillkor och anbudsparterna måste i anbudsförslaget bekräfta att de uppfyller villkoren.

Riskmedvetenhet

Ledningsgruppen för GöteborgsOperan gör årligen en verksamhetsövergripande riskanalys. Av det totala antalet identifierade risker bedöms de 20 högst värderade riskerna i en riskkarta, utifrån väsentlighet och sannolikhet. De högst rankade riskerna väljs ut och förs in i den årliga internkontrollplanen. Denna redovisas för presidiet och styrelsen, där planen antas, för att därefter sändas till Västra Götalandsregionen. 2018 års internkontrollplan omfattar bland annat risken för korruption, mutor och oegentligheter samt risken för ohälsa. Kontroller enligt internkontrollplanen är en central del i verksamhetsstyrning och beslutsfattande, och följs upp av styrelsen årligen.

Utöver detta hanteras risker av operans krisberedningsgrupp där chefer ur ledningsgruppen samt ansvarig för fastigheten ingår. I denna grupp hanteras andra typer av risker som gäller säkerhet i huset med mera. Några gånger per år genomförs exempelvis utrymningsövningar. Krisberedningsgruppen tar också fram instruktioner för ledningsjouren. Chefer i strategigruppen delar på ansvaret att veckovis ha ledningsjour. Dessutom är en chef eller projektledare jour vid varje föreställning.

Det genomförs även verksamhetsspecifika riskanalyser, exempelvis kartläggningar av miljöaspekter och arbetsmiljörisker.

Mänskliga rättigheter

GöteborgsOperan respekterar och stödjer mänskliga

rättigheter. Grundtanken är att människan föds fri och att alla människor är lika värda, vilket bland annat omfattar barns och kvinnors rättigheter, rätten till hälsa och utbildning samt rätten till att inte bli diskriminerad. Insikten om människors lika värde och rättigheter samt respekten för varje individ är en förutsättning för en framgångsrik verksamhet och en bra arbetsmiljö.

Respekt för individen och alla människors lika värde är grundläggande i alla GöteborgsOperans relationer, både interna och externa. Ingen medarbetare eller besökare ska diskrimineras eller trakasseras på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Alla ska, om kompetensen är likvärdig, ha samma möjlighet till anställning vid GöteborgsOperan samt rätt till hälsa, säkerhet, utveckling och inflytande i arbetet.

GöteborgsOperan arbetar aktivt med att identifiera, förebygga och åtgärda risker, oönskade effekter och beteenden kopplade till respekten för mänskliga rättigheter i alla led.

GöteborgsOperan följer Västra Götalandsregionens riktlinjer i sina upphandlingar. Kontraktsvillkoren omfattar bland annat FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s barnkonvention.

Organisation och ansvar

GöteborgsOperans styrelse är politiskt tillsatt och vd utses av styrelsen. Under 2018 har ledningsorganisationen förändrats och består från 1 juni av en ledningsgrupp, strategisk chefsgrupp och konstnärlig ledningsgrupp. Förändringen har genomförts i syftet att konstnärliga chefer ska få mer tid för konstnärligt arbete. Det ska även bli tydligare vilka beslut som fattas var, och vem som är ansvarig. Beslut ska tas i rätt forum så att organisationen blir mer snabb och handlingskraftig.

Det är styrelsen och den verkställande ledningen som utifrån ägardirektiv och uppdrag från kulturnämnden fastställer operans vision, verksamhetsidé och strategi. Vd har det övergripande ansvaret för att dessa bryts ner på mål, fokusområden och handlingsplaner. På uppdrag av vd ansvarar chefer och medarbetare, inom ramen för sitt ansvar och sina befogenheter, för genomförande och uppföljning av mål samt handlingsplaner.

GöteborgsOperan finansieras genom statliga och regionala bidrag, sponsorer från näringslivet samt med egna medel, i första hand biljettintäkter.

Intressentdialog

GöteborgsOperans verksamhet bygger på att intressenterna känner förtroende för operan och de värden verksamheten representerar. Intressenterna påverkar och påverkas i varierande grad av verksamheten. Genom kontinuerliga dialoger håller sig operan uppdaterad om krav och förväntningar som olika intressenter har på verksamheten. Intressentdialogerna sker på olika nivåer, i olika omfattning och genom skilda kanaler, till exempel publikundersökningar, nätverk och enkäter till medarbetare.

Ägare och styrelse

GöteborgsOperan ägs av Västra Götalandsregionen, som fastställer uppdrag, ägardirektiv, krav och förväntningar. Västra Götalandsregionens *Miljöplan 2017–2020*, vision, mål, policydokument, uppdragsbeskrivning och budget ligger till grund för GöteborgsOperans hållbarhets- och miljöarbete, som regelbundet stäms av med regionledningen och operans styrelse.

GöteborgsOperan är med i centrala upphandlingar inom Västra Götalandsregionen och har representanter i relevanta referensgrupper. Detta är viktigt för att möjliggöra dialog och erfarenhetsutbyte och för de hållbarhets- och miljökrav som GöteborgsOperan ställer i samband med upphandlingar.

Medarbetare

GöteborgsOperan är och vill vara en attraktiv arbetsgivare. Medarbetarnas professionella förhållningssätt, stora engagemang och nytänkande är en förutsättning för detta. För att nå framgång med hållbarhets- och miljöarbetet är det viktigt att medarbetarna ges möjlighet att komma med idéer och förbättringsförslag samt vara delaktiga i kommunikation, kunskapsinhämtning och informations-spridning kopplat till ämnet.

Hösten 2017 genomfördes en medarbetarenkät. Resultatet av den visade på behov av ett fortsatt arbete med frågor om sexuella trakasserier och kränkande särbehandling samt stress och arbetsbelastning bland administrativ personal. Arbetet kopplat till sexuella trakasserier och kränkande särbehandling analyserades ytterligare efter en riktad enkät i februari 2018. På avdelningarna har diskussioner om förhållningssätt förts angående kränkande särbehandling och sexuella trakasserier. I samband med kollationeringen inför varje ny produktion poängterades nolltoleransen och hur den anställda ska göra om hen drabbas samt var information finns.

Utvecklingssamtal med samtliga medarbetare samt

skyddsronder genomförs årligen, vari man fångar upp bland annat medarbetarnas tankar och förväntningar kopplat till hållbarhet, egen utveckling och psykosocial arbetsmiljö.

Publik

GöteborgsOperan ska i enlighet med ägardirektivet leverera hög kvalitet avseende service, kunskap och bemötande samt verka för en bred tillgänglighet. Förstudien i projektet "Kunden i Fokus" från 2017 inkluderade frågor om IT och CRM (till exempel kundstöd och kundregister) samt kundkännedom, segmentering, kundlojalitet, prisstrategi och kommunikation. Under 2018 har implementering av nytt biljettsystem startat och alla övriga systemkrav är satta. Det långsiktiga arbetet med "Kunden i Fokus" fortsätter.

GöteborgsOperan inhämtar kunskap om sin publik via tre typer av undersökningar. (1) SOM-institutets årliga riksundersökning. Operan är även en del av Väst-SOM, vilket gör det möjligt att benchmarka sig med andra västsvenska aktörer. (2) Kundundersökningar på GöteborgsOperans besökare. Dessa undersökningar genomförs via telefon av en extern part. (3) Fördjupade undersökningar. Under 2018 låg fokus på restaurang och miljö, föreställningsprogram samt kännedom om GöteborgsOperans varumärke.

Socialt ansvarstagande

För GöteborgsOperan handlar socialt ansvarstagande om att bidra till ett bättre samhälle genom att vara en ansvarstagande och respektfull arbetsgivare samt att bidra till en positiv social utveckling lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Medarbetarskap och ledarskap

En av de absolut viktigaste förutsättningarna för att GöteborgsOperan ska kunna bedriva en bra verksamhet är välmående, kunniga och engagerade medarbetare. Cheferna ska genom tydliga mandat och uppdrag utveckla medarbetare till att ta ett stort eget ansvar och vara med och forma verksamheten. Ledarskapet bygger på tydlig kommunikation kring riktning och prioritering, konstruktiv återkoppling och dialog.

Under 2018 har fyra chefskriterier inom GöteborgsOperan tagits fram:

- Värdegrundsbaserat chefskap
- Mål- och resultatorienterat chefskap
- Kommunikativt chefskap

- Utvecklingsorienterat chefskap

Arbete med en chefsportal, innehållande verktyg för ledarskap/chefskap har påbörjats.

Arbetsmiljö

En god arbetsmiljö skapar goda förutsättningar för medarbetare att verka och utvecklas. Arbetsmiljön är en gemensam angelägenhet för alla anställda. GöteborgsOperans viktigaste resurs är personalen och den ska ges bästa möjliga förutsättningar för att fungera väl.

Arbetsmiljön utformas utifrån förtroende och respekt för individen samt säkerhetsaspekter. Lagar, föreskrifter, avtal och branschpraxis utgör grunden. GöteborgsOperans verksamhet bedrivs med betryggande säkerhet mot skador på individer och miljö. Under 2018 har en ny arbetsmiljöpolicy implementerats i organisationen och samtliga medarbetare ska ha en medvetenhet kring denna policy.

GöteborgsOperans målsättning med arbetsmiljöarbetet:

- Lagar och föreskrifter utgör ett minimikrav samt att arbetsmiljöarbetet i så stor utsträckning som möjligt ska kunna påverkas av personalen.
- De anställdas kunskaper och engagemang ska tas tillvara så att alla upplever att de gör en viktig insats och känner en tillfredsställelse i sitt dagliga arbete.
- Antalet arbetsolycksfall och arbetssjukdomar ska vara noll.
- Ohälsotalet på företaget ska sjunka.
- Arbetsmiljöfrågor är en naturlig del i det vardagliga arbetet och finns med som en punkt på regelbundna möten, som arbetsplatsträffar med mera.

Riskronder och riskanalyser

Arbetsmiljörelaterade riskronder genomförs en till två gånger per år i arbetslokalerna, beroende på lokalens risknivå. Riskinventering och riskanalyser genomförs fortlöpande på avdelningarna där de fysiska och psykosociala riskerna kartläggs och bedöms. Riskanalysen genomförs även i samband med inköp av ny utrustning, införande av nya arbetsmetoder eller ny arbetsorganisation. Vidare genomförs riskronder i samband med varje produktion och/eller ny spelplats, både i repetitionssal och på fasta scener eller turnéscener.

Uppföljning av arbetsmiljö

Arbetsmiljöarbetet följs upp varje år i samband med budgetarbetet, då innevarande års handlingsplan, ny statistik, genomförda ronder och åtgärder diskuteras.

Säkerhet

Säkerhetsarbetet vid GöteborgsOperan handlar till stor del om att skydda liv och hälsa för de människor som vistas i lokalerna, men även skydd av egendom och information. Skriften *Person- och egendomsskydd* handlar om vad varje medarbetare behöver känna till för att kunna bidra till att skydda verksamheten, skapa en trygg arbetsplats och undvika ekonomiska förluster. Under 2018 har GöteborgsOperan bland annat fortsatt genomföra utrymningsövningar med publik och fullsatt salong. Vi deltar i flera nätverk kring säkerhet som exempelvis projektet *Purple Flag*. Projektet, där vår säkerhetssamordnare från operan medverkar, ser över och identifierar osäkra platser i Göteborg, bland annat området runt operan, och hur man kan göra för att öka säkerheten och tryggheten på dessa platser.

Antal anmälda olyckor, tillbud, ohälsor och riskobservationer under 2018 = 176

Hälsofrämjande arbete

Operan uppmuntrar till en aktiv livsstil som främjar hälsa och välbefinnande, både i arbetslivet och på fritiden. Medarbetarna kan träna kostnadsfritt på operans egna gym och gruppträning, har möjlighet att få tillgång till behandlingar/massage, till rabatterade träningskort hos avtalade träningsanläggningar samt ett årligt friskvårdsbidrag. När en anställd tränar i GöteborgsOperans egna lokaler under en timme bjuder arbetsgivaren på hälften av träningsstunden en gång per vecka.

Genom företagshälsovården Hälsan & Arbetslivet har GöteborgsOperan tillgång till läkare, sjuksköterska, sjukgymnast, beteendevetare och skyddsingenjör. GöteborgsOperan erbjuder alla som fyllt 40 år en hälsokontroll vart tredje år. Under 2018 har ett samarbetsprojekt med Hälsan & Arbetslivet i syfte att förebygga stressrelaterad sjukskrivning och rehabilitering fortsatt. Det kommer fortgå i övergången till 2019 och uppföljning av satsningen kommer göras i slutet av 2019.

Alla anställda, oavsett anställningsform, har förmånen fri öppen hälso- och sjukvård. Förmånen omfattar patientavgiften upp till högkostnadsskyddet.

Under 2018 har GöteborgsOperan börjat med månadsuppföljningar med cheferna kring sjukfrånvaro. Detta för att på ett tidigt stadium fånga upp medarbetare som står inför en potentiell sjukskrivning så att risken för långtidssjukskrivning kan minska. Det är ett långsiktigt arbete som hittills (till och med 2018) gett gott resultat. Sjuktalen har minskat (3,32 procent 2018) jämfört med föregående år (3,83).

Sjukfrånvaro 2018 i procent av den totala förväntade arbetstiden = Totalt: 3,32 % varav kvinnor 1,78 och män: 1,54.

Samverkan

Under 2018 har arbetet med att utveckla goda samverkansformer fortsatt. Vid ingången av 2019 kommer en partsgemensam utbildning för arbetsgivare och fack att genomföras för att ytterligare förbättra samverkansmodellen.

Jämställdhet och mångfald

Utgångspunkten för GöteborgsOperans arbete med jämställdhet och mångfald är alla människors lika värde, där arbetet ska präglas av respekt för individens integritet. Jämställdhets- och mångfaldsarbetet drivs genom en partssammansatt jämställdhets- och mångfaldsgrupp, JÄMÅ-gruppen. Den arbetar på uppdrag av ledningsgruppen. Utgångspunkten för arbetet är diskrimineringsgrunderna samt Västra Götalandsregionens policy för jämställdhet och mångfald.

Ordföranden för JÄMÅ har det övergripande ansvaret för mångfalds- och jämställdhetsarbetet. Varje chef ansvarar därefter för att följa upp sin verksamhet och varje medarbetare ansvarar för att följa givna riktlinjer. Ordförandeskapet delas mellan vd och chefen för Skapa (vår avdelning med grund i deltagande och delaktighet).

Arbetet för jämställdhet inom GöteborgsOperan innebär att bryta traditionella könsrollsmönster, ge kvinnor och män lika möjligheter och rättigheter i arbetslivet och privatlivet, såväl i det politiska och fackliga som det samhälleliga arbetet.

Målsättningen är jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsplatsen så att orättvisor försvinner beträffande arbetsförhållanden, möjligheter att förena föräldraskap och arbete, benägenhet att söka arbete och utveckling, könsfördelning inom olika yrkeskategorier, rekryteringsprocessen, lönesättning, konstnärlig verksamhet och marknadsföring. Sexuella trakasserier och kränkande särbehandling får inte förkomma över huvud taget.

Under 2018 har GöteborgsOperan fokuserat jämställdhetsarbetet på bland annat jämställda löner, genom att fortsatt använda BAS-värdering för jämförelser vid osakliga skillnader i lön.

Antal anställda tillsvidare inklusive provtjänstgöring = 450, varav 50 % kvinnor, 50 % män

Totalt antal chefer = 32, varav 17 (53 %) kvinnor och 15 (47 %) män

Könsfördelning ledningsgrupp = 7 (100 %) kvinnor, 0 (0 %) män

Medelålder kvinnor/män i chefsbefattningar = kvinnor 49 år och män 50 år

Med mångfald syftar GöteborgsOperan på allas lika möjligheter och rättigheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Målsättningen med mångfaldsarbetet är att ta tillvara dessa olikheter och därmed skapa en attraktiv och dynamisk arbetsplats där kompetensen hos individer och samarbetspartners ingår som en naturlig del i både internt och externt arbete.

Nolltolerans mot diskriminering och trakasserier

GöteborgsOperan har i många år arbetat aktivt för att förhindra trakasserier och kränkningar. Inga medarbetare, samarbetspartners eller besökare får utsättas för trakasserier eller annan kränkande särbehandling. Samtliga anställda har ett ansvar att se till att diskriminering och trakasserier inte förekommer i något led av GöteborgsOperans verksamhet. Arbetet tar sin grund i diskrimineringslagen samt i policyn mot kränkande särbehandling som beskrivs i personalhandboken samt vid introduktion av nyanställda.

Organisationen har klara rutiner och särskilda ombud som arbetar ute i verksamheten för att fånga upp sexuella trakasserier.

Rörelsen #metoo präglade senare delen av 2017 och början av 2018. Vid informationsmöten och i andra sammanhang betonades att GöteborgsOperans ledning och personal inte accepterar sexuella trakasserier i någon form. I december 2017 skickades en partsgemensam enkät angående sexuella trakasserier till samtliga anställda från Svensk Scenkonst och fackförbunden (TF, Symf). En egen enkät från GöteborgsOperan skickades ut i början av februari 2018 som en fördjupning av arbetet. Under året har man arbetat vidare på avdelningarna med resultaten. I de uppföljande diskussionerna har det gjorts tydligt att det är nolltolerans som gäller.

GöteborgsOperan som samhällsaktör **En mer tillgänglig opera**

GöteborgsOperans målsättning är att möta sin publik med hög kvalitet på service, kunskap och bemötande och verka för en bred tillgänglighet. Det gäller såväl i förhållande till

publikens ålder och scenkonstvana som för besökare med bakgrund i andra kulturer än den svenska. Verksamheten ska vara publikt anpassad så att föreställningarna är tillgängliga för personer med funktionsvariationer. Detta gäller såväl operahuset som upplevelsen och informationen.

För att göra GöteborgsOperan mer tillgänglig har arbetet med att filma, streama och livesända utvalda produktioner fortsatt under 2018. Två operapremiärer och en konsert direktsändes av Sveriges Radio under 2018, nämligen *Ariadne på Naxos* och *Boris Godunov* samt hyllningskonserten *Birgit Nilsson 100 år*, som även visades i SVT. GöteborgsOperan medverkade även i år hos *Lotta på Liseberg* i TV4, med ett musikalinslag från *Ringaren i Notre Dame*. Programmet sågs av 915 000 tv-tittare och 8 000 besökare framför scenen på Liseberg. Medverkan från operan har blivit ett återkommande inslag i programmet de senaste åren.

Under 2018 har GöteborgsOperan arbetat vidare med att ytterligare säkerställa tillgängligheten och sänka trösklar för både nya besökare och den trogna publiken.

GO Skapa

GO Skapa producerar olika kreativa projekt med deltagande och delaktighet som grund, samt scenkonst med, för och av ett brett spektrum av människor. Det innebär program för alla åldrar, nybörjare och scenkonstlärare, etablerade svenskar och nyanlända samt personer med olika förmågor och förutsättningar. Alla projekt är en del av ett långsiktigt utvecklingsarbete av både scenkonst och publik. Årets stora produktion var *Monstret i labyrinten* som samlade omkring 200 medverkande, varav cirka 170 var sångare i olika åldrar och 25 unga musiker. Den yngsta medverkande i ensemblen var nio år och äldsta i 90-årsåldern. Därutöver deltog även några av GöteborgsOperans sångare och musiker.

Barns och ungas möjligheter att delta i kulturlivet

Miniscen för de allra yngsta

Miniscen är namnet på GöteborgsOperans opera-, musikal- och dansuppsättningar för den yngsta publiken. Dessa har fri entré i syfte öka barnens möjligheter att delta i kulturlivet. Under 2018 spelades *Borta eller hemma*.

Körer för barn och ungdomar

GöteborgsOperan har flera organiserade körer. I barnkören sjunger barn mellan 9 och 12 år, medan ungdomskören vänder sig till åldrarna 12–19 år. Ungdomskören kallades

tidigare Diskantkören och från och med hösten 2018 delas den in i en yngre (12–16 år) och en äldre (16–19 år) grupp. Det är ett sätt för att få fler killar att stanna kvar i kören under och efter målbrottet, eftersom den äldre gruppen sjunger i stämmorna sopran, alt, tenor och bas.

GöteborgsOperans Barnkör och Ungdomskör vill att alla barn och ungdomar ska känna sig delaktiga i det musikaliska och sceniska arbetet. Man vill också ge barnen och ungdomarna scenisk erfarenhet och möjlighet att sjunga i professionella miljöer och sammanhang. Sammanlagt kommer cirka 100 barn och ungdomar till GöteborgsOperan varje vecka för att sjunga.

Nya möjligheter för unga musiker

GöteborgsOperan arbetar aktivt med att ge möjligheter och öppna dörrar för unga musiker. Under 2018 medverkade 25 unga musiker från VÄGUS (Västra Götalands Ungdomssymfoniorkester) i uppsättningen av operan *Monstret i labyrinten*.

Engagera fler unga

Arbetet med att öka delaktigheten bland unga vilka hittills inte har engagerat sig så mycket i kulturlivet har fortsatt under året, genom att brett rekrytera barn och ungdomar till olika aktiviteter.

Återskapa var en fem dagar intensiv workshop som hölls i början av augusti, med 27 ungdomar som både skapade och medverkade i ett nytt musikteaterstycke, som även spelades i foajén i samband med premiären på *Rhenguldet*.

Oliverskolan startade i september 2018, där omkring 100 barn i åldern 6–11 år deltar i klasser i sång, dans och drama. Ett 60-tal av dessa kommer att vara med i musikalen *Oliver!* som har premiär i september 2019.

Under samma period deltar 15 ungdomar i *Möt ministeriet* där de får inblick i den professionella skapandeprocessen kring det nya dansverket *Ministeriet för olösta känslor*. Gruppen kommer att presentera det de skapat under GöteborgsOperans Dansfestival i juni 2019.

Me too, Figaro är ytterligare ett projekt för ungdomar som startade hösten 2018. Det tar avstamp i uppropet #metoo och använder scenkonstens kraft för att fortsätta att prata beteenden, jargonger och invanda bilder och förväntningar genom att titta närmare på historien om *Figaros bröllop*. GöteborgsOperan har bjudit in tio grupper om 10–15 ungdomar i högstadietåldern att delta i projektet som sker under skoltid i tre steg under vårterminen 2019.

En angelägen del av civilsamhället

Utifrån ägardirektivet ska GöteborgsOperan vara en angelägen del av civilsamhället och verka inom olika företag, institutioner, organisationer och arrangörer. Detta genom att bygga nätverk och skapa försäljningsmöjligheter på kort och lång sikt.

Under 2018 har samarbetet mellan GöteborgsOperan och Svenska Röda Korset fortsatt och 2018 års internationella kör medverkade i konsthändelsen *River of light* i februari 2018. Kören har också inlett ett samarbete med Greek National Operas internationella kör om projektet *Vocal Postcards* som undersöker hur körer från olika platser i världen kan kopplas samman genom musik.

GöteborgsOperans danskompani fick en förfrågan från Ungdomssatsningen Hisingen, en verksamhet inom Göteborgs Stad, om att medverka vid invigningen av Kvilleplatsens nya dansbana den 31 maj. Det blev ett samarbete där 19 ungdomar tillsammans med sju dansare från danskompaniet tillsammans framförde en koreografi inspirerad av det internationellt hyllade dansverket */con*.

Under våren var GöteborgsOperan värd för Nordic Network, då alla nordiska operahus och operaproducenter (utom Island) träffades. Mötet handlade bland annat om att få nya idéer om samverkan, både länderna emellan och i civilsamhället.

Samarbetet inom Folkbildning och kultur i samverkan fortsatte under 2018 med repetitionsbesök (över 450 deltagare), rundvandringar (100 deltagare) och föreställningsbesök med mera.

Inom Skapa har samtal inletts för eventuellt framtida samarbete med bland annat Regionteater Väst, Big Wind Barnteater, Angereds Kulturskola och Backa Teater.

Mentorskapsprojektet med Högskolan för scen och musik har fortsatt, vilket innebär att solister från operan och operastudenter som går tredje året träffas ett antal gånger under sex månader. Syftet är att ge studenterna inblick i operans verksamhet och solisternas arbete.

Miljömässigt ansvarstagande

Sedan invigningen 1994 har GöteborgsOperan arbetat helhjärtat med miljöfrågor. Verksamhetens miljötanke syns i stort som smått, allt från vilken typ av färg som används i dekorverkstan till vilka råvaror som köps in till restaurangen. På alla avdelningar är miljöarbetet ett prioriterat mål och man ser hela tiden möjlighet till förbättringar. Under 2018 har miljön fått en central roll genom uppsättningen

av *Rhenguldet*, där temat är brännande aktuellt – människans exploatering av naturens resurser och de ödesdigra konsekvenser detta får.

Systematiskt miljöarbete

GöteborgsOperan är miljöcertifierad enligt ISO 14001:2015. Det innebär att verksamheten uppfyller gällande miljölagstiftning och uppdragsgivarnas förväntningar samt arbetar dagligen systematiskt och strategiskt med hållbarhetsfrågor. I juni genomförde RISE, Research Institutes of Sweden, en omcertifieringsrevision där en uppgradering till den nya standarden godkändes. Vart tredje eller fjärde år tar Västra Götalandsregionen fram en miljöplan vilken, i kombination med egna målsättningar, ligger till grund för GöteborgsOperans strategiska miljöarbete.

Betydande miljöpåverkan och riskidentifiering

I miljöaspektlistan, som ses över årligen, identifieras verksamhetens betydande miljöpåverkan. Miljöaspektlistan och de risker som identifieras där ligger, tillsammans med miljöplanen, till grund för GöteborgsOperans miljömål. De identifierade miljöaspekterna är kopplade till energi, transporter, kemikalier, produkter och avfall samt livsmedel och utgör bolagets fem målområden.

GöteborgsOperans miljömål

Operahusets miljömål bygger på visionen om det goda livet i Västra Götalandsregionen. Det innebär aktivt arbete inom energieffektivisering och användning av förnybara energikällor, minimering av avfall och ökad materialåtervinning, bättre miljöval vid inköp och genomtänkta och relevanta miljökrav vid upphandling. Verksamheten ska vara sparsam med både ändliga och förnybara resurser. Lagar och andra krav ska följas och medarbetarna ska ges goda miljökunskaper. I strävan efter hållbar utveckling ska arbetet präglas av ständiga förbättringar.

Fokusområden för 2018

GöteborgsOperans miljömål finns i sin helhet i den övergripande miljöhandlingsplanen för 2017–2021. Utifrån miljömålen har 2018 års miljöarbete fokuserats på:

Energi

- Fossilfri energi i egna och förhyrda lokaler
- Minska förbrukningen av energi

Transporter

- Fortsätta minska klimatpåverkan från egna person- och godstransporter
- Stötta medarbetarnas och personalens fossilfria resor

- Klimatkompensera genomförda tjänsteresor

Kemikalier

- Öka andelen miljömärkta produkter
- Ställa kemikaliekrav vid inköp och upphandling av prioriterade varor
- Undvika användning av farliga ämnen med hjälp av SIN- och PRIO-listan i kemiska produkter och inköpta varor

Produkter och avfall

- Minska totala mängden avfall per årsarbetare och besökare
- Genom projektet Ringen utforska nya metoder för tillverkning, materialval och arbetssätt för att kunna göra kloka miljöval

Livsmedel

- Öka andelen ekologiska livsmedel
- Hitta metod för att mäta och minska klimatpåverkan från måltidsservering

Fossilfri energi och minskad förbrukning

GöteborgsOperans energiförbrukning ska vara effektiv och ständigt minska. Energin som används i egna och hyrda lokaler ska vara fossilfri och energiförbrukningen ska 2021 uppgå till maximalt 165 kWh/m² BRA (bruksarea). Målet för 2018 var att minska förbrukningen av energi till 170 kWh/m² BRA, men resultatet blev 173 kWh/m² BRA. Ökningen förklaras delvis av intrimningen av prognosstyrning av värme under 2018. Eftersom fel upptäcktes och korrigerades under året kan ett tillförlitligt resultat av prognosstyrningen presenteras först 2019. Dessutom bidrog den varma sommaren till att fjärrkyla ökade och en justering av inomhusklimatet i foajén ökade fjärrvärmens något.

För att få ner energiförbrukningen och fasa ut fossil energi vidtas flera åtgärder. Scenen kräver mycket ljus, men i övrigt använder GöteborgsOperan mestadels lågenergilampor. Närvarostyrd belysning finns i alla stora lokaler och i omklädningsrum. Arbetet med byte av armaturer, till LED med närvarostyrning, har fortsatt under 2018. Under året har även elmätare installerats för att särskilja fastighetens elförbrukning från verksamhetens, något som kan analyseras under 2019.

Operahuset köper bara el från förnybara energikällor genom Bra Miljöval fjärrvärme, fjärrkyla, Bra Miljöval el och egen produktion av el från solceller på taket. Solcellerna täcker drygt 600 m² av taket och alstrade drygt 107 000 kW under 2018.

I hyrda lokaler kommer målet om fossilfri energi delvis att kunna nås till 2021. GöteborgsOperans magasin

lämnade under året lokaler i Skandiahallen som värmades upp med naturgas och finns sedan början av hösten i nya lokaler i en byggnad klassad enligt BREEAM-SE Very Good på Sörredsvägen i Torslanda. GöteborgsOperans elanvändning i den lokalen kommer att kunna avläsas från 2019 och det blir även där el märkt med Bra Miljöval. I Skövde äger kommunen lokalerna där operans verksamhet bedrivs. El och fjärrvärme ingår i nuvarande hyresavtal men är i nuläget inte fossilfria.

Miljövänligare transporter

Till 2021 ska GöteborgsOperans klimatpåverkan från gods- och persontransporter vara nära noll, vilket är en tuff målsättning. Som ett led i det arbetet arbetar verksamheten systematisk och strukturerat med att minska sin klimatpåverkan stegvis varje år. Målvärden och nyckeltal följs upp regelbundet.

För att minimera sitt negativa klimatavtryck försöker GöteborgsOperan att så långt det går samarbeta med lokala leverantörer, och väljer alltid miljövänliga transporter som ett första alternativ. Vid upphandlingar, där det är relevant och möjligt enligt lagen om offentlig upphandling (LOU), ställs krav på leverantörernas transporter. Under året har exempelvis tjänsten turnétransport upphandlats med krav på redovisning av klimatpåverkan för varje avslutad turné samt byte till fossilfritt drivmedel när det är möjligt.

Samordning av transporter är en självklarhet för att kunna köra så mycket gods som möjligt i en och samma transport – frågan om samordning av transporter och beställningar är en stående punkt på planeringsmöten. En av GöteborgsOperans egna lastbilar har helt körts på förnybar biodiesel HVO100 under året, vilket har sänkt koldioxidutsläppen.

Bolagets resepolicy tillämpas och resor följs upp bland annat inom samtliga projekt. Tjänsteresor inklusive flygresor i tjänsten klimatkompenseras via Västra Götalandsregionens klimatkompensationsfond.

GöteborgsOperan uppmuntrar personal att åka kollektivt och alla har möjlighet att köpa årskort i kollektivtrafiken genom delbetalning via nettolönen. Under 2018 har 150 medarbetare, av totalt 559 årsarbetare, registrerat sig för ett årskort. GöteborgsOperan uppmuntrar även fler medarbetare att cykla till och från jobbet. Förutsättningen för det är större och säkrare cykelförvaring och en förstudie till en flytande cykelparkering, så kallad veloark, har påbörjats och fortsätter under 2019.

Kemikaliekloka val

Ett övergripande mål fokuserar på kemikaliekloka produktioner. Det handlar om att vid inköp analysera och välja hälso- och miljöbästa alternativ. SIN- och PRIO-ämnen ska inte förekomma i kosmetika och hygienprodukter och ska undvikas i kemiska produkter och andra material. Inom textil och kosmetika startade arbetet under hösten 2018 och det fortgår alltjämt, inte minst inom Ringen-projektet.

Kemikaliekloka val i produktionerna och ökad andel miljömärkta produkter är ett ständigt pågående arbete. Miljöaspekterna vägs in mer systematiskt och konkret i designprocessen och i bedömningarna vid exempelvis materialval och inom konstruktion.

Kemikalier rensas ut kontinuerligt och under 2018 genomfördes exempelvis ett växtfärgningsprojekt med studiebesök på Opera Comique i Paris samt workshop i växtfärgning med Konstfack och andra färgare. I *Rhenguldet* användes växtfärg för första gången.

Vidare använder sig GöteborgsOperan av verktyget Ekodesignstrategihjulet, vilket är anpassat för just scenkonst och deras verksamhet.

GöteborgsOperan ska vid inköp och upphandling välja bästa möjliga alternativ ur miljö- och arbetsmiljösynpunkt. Vid till exempel upphandling av tryckeri, städ och hygien, cirkulationstvätt och trävaror ställs kemikaliekrav som gör det möjligt att uppfylla målet.

Återanvända produkter och minimera avfall

GöteborgsOperan har som mål att minska sina avfallsmängder och mängden avfall till förbränning. Processerna för ökad återanvändning av material ska effektiviseras. Därför är det långsiktiga målet att minska den totala mängden avfall per verksamhetsrelaterad enhet och år, för att 2021 nå minst 75 procent materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, och att maximalt 25 procent ska gå till förbränning. 2018 års mål har varit att andelen avfall som går till materialåtervinning inklusive biologisk behandling ska öka till 62 procent, att andelen avfall som går till förbränning ska minska till 35 procent och den totala mängden avfall ska minska jämfört med 2017. Målet nåddes delvis då utfallet för 2018 blev 61 procent materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, och 33 procent till förbränning. Den totala mängden avfall ökade dock jämfört med 2017 och förklaras framför allt av ökad verksamhet och utrensning vid flytten av magasinet samt drygt fem ton lera, från föreställningen *Icon*, som skickades till deponi. Bortsett från leran så gick merparten av

avfallet gick till materialåtervinning, varpå andelen till förbränning blev lägre än någonsin.

GöteborgsOperan bedriver sedan flera år tillbaka ett medvetet miljöarbete kopplat till avfall och återvinning, exempelvis blir matavfallet biogas. Hela huset sorterar allt ifrån kontorspapper, wellpapp, glas, hård- och mjukplast till olika metaller. GöteborgsOperan ställer också krav på sina leverantörer, som att de, i möjligaste mån, ska leverera i returbackar, returglas och returemballage. Scenkostymer från föreställningen *Monstret i labyrinthen* har skickats till Re:newcell för materialåtervinning. Dekor återanvänds så långt det går och modulsystem där allt går att riva och bygga upp igen används. Det finns också stommar till dekor, som väggar, vagnar, trappor och strukturer, som kan användas flera gånger. Målet är att öka livscykeln hos olika material.

GöteborgsOperan använder så miljövänliga materialval som det går. Där det är möjligt använder verksamheten exempelvis remmar istället för tejp, skruv istället för lim och äkta hår till perukerna istället för syntethår. Operahusets marknadsföring sker mer och mer via digitala kanaler istället för olika typer av pappersutskick.

Under 2018 har ytterligare aktiviteter och insatser genomförts för att minska avfallsmängden samt öka återvinningsgraden. Bland annat har extern samverkan för att låna ut, skänka bort och lämna till second-handförsäljning fortsatt. Flera mindre musik- och teatersällskap har till exempel tagit hand om en stor mängd mattor. Överblivna OSB-skivor skänktes till en bygglekplats. I samband med flytten till nya magasinet rensades en mängd kostymer, dekor, porslin, möbler med mera ut. Dessa såldes sedan vid ett välbesökt arrangemang till inbjudna aktörer inom kultursektorn. Merparten av det som blev över efter försäljningen skänktes bort. Samproduktioner och uthyrning av egna produktioner är också sätt att återanvända produkter och minimera avfall.

Under 2018 gjordes punktmätningar av matsvinn istället för mätning av totalt svinn i restaurangens produktion. I á la carte- och lunchserveringen i foajén har tallriksavskrapet mätts för att se om portionsstorlekar behöver minskas eller annan åtgärd vidtas. Svinnet uppgick till i genomsnitt 3,8 kg/föreställningskväll (motsvarar 38 gram/portion) samt 5,3 kg per lunchservering (motsvarar 45 gram/portion inklusive eget plock från sallads- och brödbuffé). Detta bedöms som normalt, men gästerna ombeds att gå flera gånger till buffén, och salladsportion har justerats.

Minskad miljöpåverkan från inköp av livsmedel

Det övergripande målet är att öka andelen ekologiska livsmedel av den totala livsmedelsbudgeten för att 2021 nå 51 procent. Detta mål har redan nåtts och det detaljerade målet för 2018 var att andelen ekologiska livsmedel (inkl. MSC-märkt) av den totala livsmedelsbudgeten skulle uppgå till minst 53 procent. Resultatet blev 52,14 procent vilket gör att VGR:s målsättning nås men inte det egna målet. Förklaringen ligger i stora ingående lager av vissa viner och kaffe samt en minskning av ekologiska grönsaker då leverantören ersatte med konventionella varor, något som i slutet av året resulterade i att avtalet sades upp.

Ett annat övergripande mål är att hitta metoder för att mäta och minska klimatpåverkan från måltidsservering. Detta arbete pågick under 2017, fortsatte under 2018 och under första kvartalet 2019 beräknas ett klimatberäkningsverktyg, från Carbon Cloud, kunna implementeras. Under hösten lanserades också en webbaserad utbildning i klimatsmart mat för all restaurang- och cafépersonal, som kommer att fortsätta under 2019.

I övrigt genomsyras GöteborgsOperans restaurang av en väl utvecklad miljöfilosofi; Svanenmärkt, ansluten till nätverket Hållbara Restauranger och en del av Fairtrade region. Under året testades ett samarbete med naturbruksskolorna Sötåsen och Svenljunga, varifrån GöteborgsOperans restaurang direkt köpte viltkött och ekologiska rotsaker och grönsaker. Ett ekologiskt, närodlat och klimatsmart samarbete med syfte att föra producent och konsument närmare varandra.

Berätta mer om miljöarbetet

I handlingsplanen för miljö- och hållbarhetsområdet finns också som övergripande mål att öka kommunikationen om GöteborgsOperans miljöarbete. Ett av målen var att genomföra minst ett publikt event med hållbarhetstema. Under 2018 genomfördes bland annat finalen för hållbarhetsveckan *Act! Sustainable* på GöteborgsOperan. Det var ett samarbete mellan Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV), Studieförbundet och GöteborgsOperan med temat "Hållbar kultur" och en paneldebatt om kulturens roll i en hållbar omställning.

Likåsa genomfördes evenemanget *Framtidsveckan*, om än i mindre format än tidigare år, med ett rundabords-samtal med frågeställningen: Behöver Göteborg ett större återkommande hållbarhetsarrangemang?

Vidare deltog GöteborgsOperan i *The perfect world foundation; The climate conference 2018*, i Botaniska trädgården, och berättade om sitt miljöarbete. Under

året undertecknades dessutom satsningen *Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om*.

Ytterligare ett led i miljöarbetet och som extern kommunikation av den biologiska mångfalden har GöteborgsOperan sedan några år tillbaka en biodling på husets tak. Bina flyger till Trädgårdsföreningen och hämtar sin nektar, men de är också flitiga besökare på blomodlingarna på taket. Honungen säljs i OperaShopen. Där säljs även bordsdukar, kuddfodral och väskor skapade av tyg från operans reklamvepor samt ett sortiment av ekologiska ullfilter.

Arbetet med miljörelaterade aktiviteter inom "Ringens"-projektet kommuniceras också, bland annat i en utställning i foajén om uppsättningen av *Rhenguldet*.

Operauppsättning som miljöprojekt

Rhenguldet, den första av fyra delar i Wagners epos *Nibelungens ring*, hade premiär 17 november. Det är en produktion där hållbarhet varit en aktiv del i de konstnärliga valen. Det blev ett mödosamt och intensivt arbete som bland annat resulterade i flera åtgärder som gagnar miljön:

- Kulisser byggda i trämaterial tillverkade av spillvirke, vilket blir en kolsänka och minskar klimatavtrycket under tiden de används.
- Traditionella plastmaterial, såsom PVC, ersattes med exempelvis golvmattor gjorda av kanvas, och cellplast med hälsovådligt lim ersattes med pappersmassa, kartongmaterial och stärkelsebaserat tapetklister.
- Träd byggdes av råmassa och ett helt återvinningsbart kartongmaterial samt av gamla kartonger och emballage.
- Smink egentillverkades av miljövänliga ämnen och helt utan konserveringsmedel.
- Lasyrer med potatisstärkelse som bindemedel användes istället för akrylat.
- Kläder färgades med växtbaserade färgningsmetoder.
- En klänning tillverkades av svenskt stål som i princip kan återvinnas hur många gånger som helst.
- Standardmått för dekor samt användning av befintligt lager och inköp av begagnat har ökat möjligheten till återanvändning.
- Digitalt visualiseringsbord ersätter ljustest med energikrävande strålkastare.

Arbetet med "Ringens" har fått gehör ute i Europa och samtal förs med andra operahus om hur vi tillsammans kan arbeta fram en mer hållbar scenkonstproduktion.

Ekonomiskt ansvarstagande

För att kunna fullgöra uppdraget och bland annat säkerställa att GöteborgsOperan fortsätter att leverera kvalitet och håller en internationell klass, krävs hållbar finansiering, långsiktig planering och affärsmässighet.

Det långsiktiga strategiska målet är att ha en ekonomi i balans, med en hållbar hög egenfinansiering och hög kassalikviditet. Verksamheten ska därför ha en effektiv ekonomistyrning som gör att beslut kan grundas på väl underbyggda underlag. Uppföljning och rapportering ska ske enligt de riktlinjer och tidsplaner som ägaren Västra Götalandsregionen och dess kulturnämnd beslutar om. Styrelsen ska årligen identifiera risker i verksamheten samt anta en internkontrollplan.

Effektiv ekonomistyrning

GöteborgsOperan ska anpassa och utveckla arbetet med att nå uppsatta mål för att kunna möta förändringar i omvärlden som påverkar verksamheten. Det är viktigt att ha kunskap, metoder och verktyg för att arbeta med förbättringsåtgärder på ett strukturerat sätt. Verksamheten ska utvärderas kontinuerligt med utgångspunkt i sina konstnärliga processer. Målet är att kvalitetssäkra framtida produktionsprocesser och skapa en hållbar utveckling.

Ekonomiska långsiktiga planer tas löpande fram som en del av ledningens strategiska arbete. Ekonomi- och inköpshandbok samt policyer och riktlinjer uppdateras löpande. En riskanalys som underlag för styrelsens arbete genomförs årligen.

Inköp

GöteborgsOperan följer lagen om offentlig upphandling (LOU). Upphandlingsverksamheten spelar en viktig roll i styrningen av ekonomin. Som grund finns GöteborgsOperans inköpspolicy. Tydligt skrivna regler och rationella rutiner är en förutsättning för att upphandlingar ska kunna bedrivas på ett kostnadseffektivt sätt. Regler av central betydelse finns i inköpshandboken.

Styrelsen ansvarar för att fastställa och anta inköpspolicy och inköpshandbok. Vd ansvarar för att lagstiftning, policyer och riktlinjer efterlevs, att ansvar och befogenheter i inköps- och upphandlingsfrågor inom organisationen tydliggörs samt att medarbetare har den kompetens som krävs för att genomföra inköp och upphandlingar. Beslut om upphandling fattas och avtal tecknas i enlighet med delegationsordningen.

Näringslivssamarbete med anpassad sponsring

GöteborgsOperan ska aktivt arbeta för att säkerställa och öka intäkterna utöver ordinarie biljettförsäljning. Det kan vara intäkter från uthyrningar, företagsevents, seminarier och middagar eller det som brukar benämnas sponsrings-samarbeten. Under 2018 har GöteborgsOperan bland annat fokuserat på att säkerställa och behålla den etablerade nivån på sponsringssamarbetet samt utveckla det genom att etablera kontakter med fler företag. Målet är att skapa nya och mer skraddarsydda samarbeten, anpassade för respektive företag.

En god affärsetik

Förtroendevalda och medarbetare inom GöteborgsOperan arbetar på invånarnas uppdrag och i deras intresse. Förtroende skapas genom ett korrekt uppförande och förhållningssätt från varje enskild styrelsemedlem och medarbetare.

Västra Götalandsregionens riktlinjer mot korruption, mutor och jäv samt GöteborgsOperans personalhandbok och övriga berörda styrdokument ligger till grund för en god affärsetik. Likaså är operans värdegrund en viktig kugge, vilket är ett kontinuerligt pågående arbete inom GöteborgsOperan. Inom operan råder nolltolerans mot korruption, mutor och jäv.

Risk för förekomst av korruption, mutor och oegentligheter inom GöteborgsOperan utgör en del av den verksamhetsöverskridande internkontrollplanen. Enligt 2018 års internkontrollplan kontrolleras och styrs verksamheten mot en god affärsetik genom god företagskultur, attestreglemente, skrivna policyer samt uppföljning av efterlevnad av policyer.

Attestansvar

Majoriteten av operans chefer och projektledare har budgetansvar. Med budgetansvar följer attesträtt och generellt gäller att befattningshavare i ansvarig ställning får ta på sig attestansvar för kostnader inom sitt eget ansvarsområde, upp till en viss nivå, vilket framgår av GöteborgsOperans attestinstruktion. Transaktioner som direkt berör den attestansvarige ska attesteras av närmast överordnad chef. Attestansvarig förutsätts ansvara för att kontrollräkningar och övriga kontroller görs före attestering. Vidare är den attestansvarige ansvarig för att åtgärden ligger i företagets intresse samt att den överensstämmer med gällande reglementen och instruktioner inom företaget samt gällande lagstiftning. All personal med attesträtt måste signera ett godkännande av attestansvar.

Göteborg 2019- 01-31

Tord Gustafsson
Ordförande

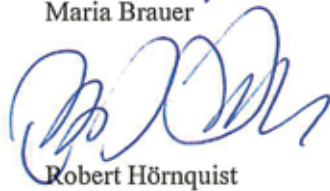

Grith Fjeldmose

Madeleine Jonsson

Gunnar Larsson

Petra Vainionpää

Maria Brauer

Robert Hörnquist

Valéria Kant

Carina Ridenius

Christina Björklund
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats 2019- 01-31

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Gunilla Lönnbratt
Auktoriserad revisor, huvudansvarig revisor

Isa Schuman
Auktoriserad revisor

Revisorns yttrande avseende den lagstadgade hållbarhetsrapporten

Till bolagsstämman i GöteborgsOperan AB, org.nr 556121-7828

Uppdrag och ansvarsfördelning

Det är styrelsen som har ansvaret för hållbarhetsrapporten för år 2018 och för att den är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen.

Granskningens inriktning och omfattning

Vår granskning har skett enligt FARs uttalande RevR 12 *Revisorns yttrande om den lagstadgade hållbarhetsrapporten*. Detta innebär att vår granskning av hållbarhetsrapporten har en annan inriktning och en väsentligt mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige har. Vi anser att denna granskning ger oss tillräcklig grund för vårt uttalande.

Uttalande

En hållbarhetsrapport har upprättats.

Göteborg 31 januari 2019

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Gunilla Lönnbratt
Auktoriserad revisor
Huvudansvarig revisor

Isa Schuman
Auktoriserad revisor

BILDFÖRTECKNING

- Omslag *Ringaren i Notre Dame* foto Mats Bäcker
sidan 1 Imagebild GöteborgsOperan foto Mats Bäcker
2 *Ringaren i Notre Dame* foto Mats Bäcker
3 Christina Björklund, vd, foto Tilo Stengel
4 *Norma* foto Mats Bäcker
5 *Rhenguldet* foto Mats Bäcker
5 *Boris Godunov* foto Mats Bäcker
6 *Norma* foto Mats Bäcker
6 *Ariadne på Naxos* foto Mats Bäcker
6 *Barberaren i Sevilla* foto Mats Bäcker
7 *Boris Godunov* foto Mats Bäcker
7 *Madame Butterfly* foto Mats Bäcker
7 *Rhenguldet* foto Mats Bäcker
8 *The Phantom of the Opera* foto Mats Bäcker
8 *Mitt livs berättelse* foto Tilo Stengel
9 *Ringaren i Notre Dame* foto Mats Bäcker
9 *En julsaga* foto Tilo Stengel
10 *Birgit Nilsson 100 år* foto Sören Håkanlind
11 *Birgit Nilsson 100 år* foto Sören Håkanlind
11 *Klockorna & Carmina Burana* foto Lennart Sjöberg
12 *Solo echo* ur *Dust to dust* foto Mats Bäcker
13 *Stoic* ur *Dust to dust* foto Mats Bäcker
14 *As it were* ur *S&S* foto Mats Bäcker
14 *Autodance* ur *S&S* foto Tilo Stengel
14 *Rosy retrospection* ur *3D* foto Tilo Stengel
15 *Stoic* ur *Dust to dust* foto Mats Bäcker
15 *Solo echo* ur *Dust to dust* foto Mats Bäcker
15 *Untitled black* foto Mats Bäcker
16 *Saleby Bygdegård* foto Camilla Simonson
16 *Saleby Bygdegård* foto Camilla Simonson
17 *The telephone* ur *Kärlek på lur* foto Tilo Stengel
17 *Mitt livs berättelse* foto Tilo Stengel
18 *Scensommarkonsert* foto Margareta Ehn Edvinsson
18 *La serva padrona* ur *Kärlek på lur* foto Tilo Stengel
19 *Häxor, hjältnor, listiga kvinnor* foto Lennart Sjöberg
20 *Monstret i labyrinten* foto Tilo Stengel
21 Delar av Barnkör och Ungdomskör foto Tilo Stengel
21 Skapa, läsning från *Me too, Figaro* foto Tilo Stengel
22 *Monstret i labyrinten* foto Tilo Stengel
23 Skapa Share Music foto Tilo Stengel
23 Skapa Internationella kören foto Tilo Stengel
27 *Ringaren i Notre Dame* foto Mats Bäcker
28 Detaljbild restaurangen foto Tilo Stengel
30 GöteborgsOperan i Nordstan foto Oliver Ruijsenaars
31 *Barberaren i Sevilla* foto Mats Bäcker
32 GöteborgsOperans priser 2018
foto Happy, Forsman & Bodenfors
33 Verdis Requiem Östersjöfestivalen foto Karin Andersson
34 *Vermillion ever after...* ur *3D* foto Tilo Stengel
35 *Noetic* foto Mats Bäcker
36 Guldbarnet i *Rhenguldet* foto Tilo Stengel
37 Teatertekniker GO foto Tilo Stengel
38 *Rhenguldet* foto Mats Bäcker
40 Inspicienthytten foto Tilo Stengel
41 *Rhenguldet* foto Mats Bäcker
42 Detaljbild restaurangen foto Tilo Stengel
42 The climate conference 2018 (Operachef S Langridge
med Sir D Attenborough) foto Lena Jaksch
44 Dekortillverkning *Rhenguldet* foto Tilo Stengel
45 Teatertekniker under riggning foto Tilo Stengel
46 *Ringaren i Notre Dame* (med fake flames) foto Mats Bäcker
47 *Ariadne på Naxos* foto Mats Bäcker
47 *Ariadne på Naxos* foto Mats Bäcker
48 *Barberaren i Sevilla* foto Mats Bäcker
48 *Barberaren i Sevilla* foto Mats Bäcker
50 Imagebild GöteborgsOperan foto Mats Bäcker
53 Mask & perukavdelningen inför *Ringaren i Notre Dame*
foto Tilo Stengel
55 Ljudtekniker i inspelningsstudion foto Tilo Stengel
57 Internationella kören foto Tilo Stengel
65 Imagebild GöteborgsOperan foto Mats Bäcker

Ansvarig utgivare Christina Björklund | Redaktion Karin Brittsjö, Lena Ahl | Texter Elisabeth Gustafsson, Karin Brittsjö

Grafisk form Nina Nordström | Tryck Elanders Sverige AB

GÖTEBORGS
OPERAN

Christina Nilssons Gata, 411 04 Göteborg, 031 10 80 00
Skövdescenen, Eric Ugglas plats, 541 50 Skövde, 0500 44 34 00

En del av

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN